

GÖTEBORGS UNIVERSITET
INSTITUTIONEN FÖR GLOBALA STUDIER

Homosexuella minoriteter inom minoriteten
- en intersektionell studie om rätten till staden i Göteborg

Victor Karlsson

Examensarbete för kandidatexamen i Humanekologi

Vårterminen 2019

Handledare: Anders Burman

ABSTRACT

It has often been said that a society can be judged by how it treats its weakest. Gothenburg is a city divided, in terms of socioeconomic inequalities. The city seeks to be "*a city for all*" and has therefore launched an action plan to better the lives of its LGBTQ-citizens. The aim of this study is to investigate how gay men with multiple minority identities, living in Gothenburg, feel that their norm breaking identities affect the way they interact and behave within the city, and also to identify which factors that can hinder or enable such participation by examining how the right to the city is being claimed in order to aid the city in its work towards social sustainability. Five semi structured interviews were performed and then analysed using an intersectional approach. Participants described encountering stigmas surrounding their norm breaking identities, which in some cases led to negative social responses when coming out. Certain parts of the city were, by some, deemed unsafe. The degree of compatibility between the participants' own identities varied. Heteronormative, hegemonic structures were found to be the main hindering factors in regards to claiming the right to the city, whereas social support from friends and family, and high self-esteem were the main enablers. Adding to the city's action plan, providing safe venues for homosexuals and working towards changing norms and attitudes were the main suggestions for bettering social sustainability issues relating to gay men with multiple minority identities in Gothenburg.

Keywords: Gothenburg, the right to the city, intersectionality, homosexuality, minorities within minorities, social sustainability

INNEHÅLLSFÖRTECKNING

1. INLEDNING	1
2. SYFTE	3
2.1. Frågeställningar	3
2.2. Avgränsningar	4
3. BAKGRUND	4
3.1. Homosexualitet	4
3.2. Tidigare forskning	6
3.2.1. Sarno, Mohr, Jackson & Fassinger	7
3.2.2. Hamdi, Lachheb & Anderson	8
3.2.3. King, Merrin, Espelage, Grant & Bub	10
3.2.4. Jackson-Best & Edwards	11
4. ÄMNESANKNYTNING	12
4.1. Humanekologi	12
4.1.2. Social hållbarhet	12
4.2. Teoretisk anknytning	14
4.2.1. Rätten till staden	14
4.2.2. Intersektionalitet	16
5. EMPIRISK METOD	17
5.1. Forskningsetiska överväganden	19
6. ANALYTISK METOD	20
7. RESULTAT	21
7.1. Homosexuell och muslim	21
7.2. Homosexuell och mörkhyad	25
7.3. Homosexuell och döv	28
7.4. Homosexuell och flykting	31
7.5. Homosexuell och polyamorös	34
8. ANALYS	37
8.1. Amir	37
8.2. Joseph	39
8.3. Tom	41
8.4. Khalil	42
8.5. Jonathan	44
9. DISKUSSION	46
9.1. Framtida forskning	51
10. REFERENSER	52
BILAGA 1: INTERVJUFRÅGOR	56

1. INLEDNING

Det sägs ofta att ett samhälle kan bedömas efter hur det behandlar sina mest utsatta invånare. Till denna kandidatuppsats har jag därför valt att studera hur homosexuella män med minst en annan minoritetsidentitet i Göteborg upplever att dessa normbrytande livsvillkor¹ påverkar individens delaktighet i samhället. Jag vill samtidigt identifiera faktorer som kan verka begränsande och/eller främjande² för att en känsla av delaktighet ska kunna nås - och därigenom kunna bidra till att stärka stadens arbete gällande social hållbarhet. Studien är av kvalitativ karaktär och den empiriska datainsamlingen kommer att ske via semistrukturerade intervjuer med fem respondenter.

Göteborgs Stad (2017) har som mål att vara "*en stad för alla*", med särskilt fokus på mänskliga rättigheter och ska kännetecknas av social hållbarhet, så att inga av dess invånare utsätts för någon form av diskriminering, utan istället känner sig delaktiga i staden och "*har möjlighet att fullt ut vara sig själva i livets alla skeden*" (ibid., s. 4). Med detta slutmål för ögonen har Göteborgs Stad arbetat fram ett åtgärdsprogram som syftar till att förbättra livsvillkoren för de HBTQ-personer - det vill säga homosexuella, bisexuella, transpersoner och queera - som bor och arbetar i staden (ibid., s. 7-14). Åtgärdsprogrammet identifierar följande fem temaområden med tillhörande delmål för arbetet:

- *Utsatthet och diskriminering*: delmål inom detta område innefattar att erbjuda skydd och stöd till dem som utsätts för våld inom HBTQ-samhället, liksom att förstärka samordningen kring detta stöd såväl inom staden som mellan staden och övriga aktörer samt att aktivt arbeta med att förhindra exkluderande

¹ Med livsvillkor menar jag de levnadsomständigheter som påverkar individernas livssituation och tillvaro, och åsyftar i denna studie de förutsättningar som ligger till grund för delar av individernas identiteter.

² Då jag pratar om att identifiera "begränsande och/eller främjande" faktorer gällande delaktighet avser jag att synliggöra omständigheter som kan ha en hämmande effekt på hur delaktiga individerna känner sig i staden, respektive omständigheter som tvärtom verkar möjliggörande för att en känsla av delaktighet ska finnas. Jag vill med "och/eller" vara uppmärksam kring att faktorer som verkar begränsande på exempelvis en viss plats eller en viss tid, tvärtom kan verka främjande under andra omständigheter.

strukturer så att stadens invånare ska kunna erhålla likvärdig service och tjänster.

- *Mötesplatser och inkluderande rum*: här är de stora målen att alla HBTQ-personer aktivt ska kunna delta i samhällslivet och åtnjuta samhällets demokratiska rättigheter. Dessutom läggs tonvikt på att toaletter och omklädningsrum ska vara tillgängliga för dem som bryter mot könsnormer.
- *Föreningsliv*: ska vara öppet och tillgängligt för alla.
- *Kommunikation*: Göteborgs Stad ska tydligt inkludera HBTQ-personer i sin kommunikation.
- *HR och kompetens*: Göteborgs Stad ska ha en god arbetsmiljö och HBTQ-personer ska erbjudas likvärdig service och tjänster av staden.

Samtidigt gör staden gällande att både diskriminering mot, samt brister i observans gällande bemötande av, HBTQ-personer fortfarande finns i Göteborg (ibid., s. 6). Rapporten uppmärksammar det hav av olika egenskaper och förutsättningar som existerar bland människor inom HBTQ-samhället och understryker att staden ska arbeta normkritiskt (ibid.). Vidare hänvisar rapporten till den av staden tidigare genomförda lägesrapporten om HBTQ-personers livsvillkor *Normbrytande liv i Göteborg* (Göteborgs Stad, 2014). Här problematiseras bland annat trygghetsaspekten, vilket exempelvis kan innebära att homosexuella par måste kunna känna sig säkra om de i offentliga rum håller sin partner i handen eller att äldre HBTQ-personer inte ska behöva oroa sig för utsatthet i möten med vården (ibid., s. 27 & 39). Mot denna bakgrund strävar staden efter mötesplatser för HBTQ-personer liksom inkluderande rum såsom att, vilket nämnts ovan, toaletter och omklädningsrum ska vara tillgängliga också för människor som går utanför könsnormerna (Göteborgs Stad, 2017, s. 9-10). Staden betonar även att med mångfalden av olikheter och normbrytande livserfarenheter tillkommer faktumet att det för flertalet människor inte enbart handlar om att tillhöra *en* minoritet, utan två eller fler (ibid., s. 11). Detta exemplifieras med HBTQ-personer som har någon form av funktionsnedsättning och på så vis bryter mot både heteronormen samt normer om kropp och funktionalitet (ibid.). Med andra ord måste arbetet för ett socialt hållbart samhälle där alla människors jämlika rätt till staden och dess rum ske intersektionellt och på bred front.

Jag är själv en homosexuell man bosatt i Göteborg och har hört många historier - både positiva och negativa sådana om upplevelser av hur det är att leva som homosexuell i staden - från mina vänner inom HBTQ-samhället. Med undantag av enskilda händelser har de flesta jag känner haft turen att kunna leva sitt liv som de själva vill. Samtliga är dock vita, friska medelklassmän utan någon uttalad religionstillhörighet; med andra ord tämligen "normativa" svenska homosexuella män. Jag saknar personligen därför insikt i hur det är för homosexuella män med multipla minoritetsidentiteter att leva i Göteborg och trots att jag sökt efter sådan information har jag inte kunnat finna någon. Göteborgs Stads åtgärdsprogram vill väl, men hur ligger det egentligen till för de homosexuella män vars övriga normbrytande livsvillkor adderar ytterligare en dimension i livspusslet? Känner de sig delaktiga i staden eller fångas de inte upp tillräckligt av stadens åtgärdsprogram?

2. SYFTE

Syftet med denna studie är att undersöka hur homosexuella män med multipla minoritetsidentiteter i Göteborg upplever att deras normbrytande livsvillkor påverkar deras delaktighet i samhället samt att identifiera vilka faktorer som kan verka begränsande och/eller främjande för att en känsla av delaktighet ska kunna nås. För städer som Göteborg, som arbetar med hur rätten till staden ska kunna förverkligas, hur delaktigheten ska kunna öka och hur social hållbarhet ska kunna nås, är det mycket värdefullt med ett insidesperspektiv från särskilt utsatta grupper samt att kunna identifiera såväl begränsande som främjande faktorer för denna typ av arbete. Förhoppningen är att härigenom kunna bidra till Göteborgs Stads arbete gällande social hållbarhet i staden.

2.1. Frågeställningar

Syftet kommer att besvaras med hjälp av följande frågeställningar:

- Hur påverkar individernas normbrytande livsvillkor deras möjlighet att praktisera sin rätt till stadens offentliga rum? Begränsar de dem i deras vardagsliv och inskränker åtkomligheten till vissa offentliga rum? Ges istället tillträde till andra urbana rum och/eller öppnar upp för exempelvis nya gemenskaper?

- Hur påverkar den ena minoritetsidentiteten den andra i termer av rätten till staden?
- Hur förhåller sig respondenternas upplevelser till de två första delmålen i ovan nämnda åtgärdsprogram från Göteborgs Stad?

2.2. Avgränsningar

Studiens empiriska fokus kommer, på grund av uppsatsens ringa omfattning och tillhörande tidsbegränsningar, endast att vara på homosexuella män och ej behandla ett bredare spektrum inom HBTQ-samhället. Av samma anledning och för att förenkla analysen av intervjuerna samt synliggöra eventuella samband dem emellan har jag valt att helt utelämna lesbiska kvinnors perspektiv från denna studie. Vidare intervjuas enbart människor bosatta i Göteborg. Detta dels för att eventuellt kunna identifiera gemensamma beröringspunkter hos respondenterna gällande exempelvis rätten till vissa offentliga rum i staden; dels av praktiska skäl så att samtliga intervjuer ska kunna utföras inom tidsramen för studien.

3. BAKGRUND

Bakgrunden inleds med en definition och en kort översiktshistorik av homosexualitet i, framförallt, Sverige. Denna är på inget sätt att betrakta som fullständig och utelämnar, på grund av utrymmesskäl, bland annat synen på homosexualitet i olika kulturer, 1980-talets HIV/AIDS-"epidemi" samt gayrörelsens framväxt och dess kamp för jämlika rättigheter. Avsnittet presenterar därefter exempel på tidigare studier gällande social hållbarhet utförda på homosexuella män med fler än en minoritetsidentitet.

3.1. Homosexualitet

Homosexualitet innebär att vara sexuellt och känslomässigt dragen till personer av det egna könet (Gleisner, Kulick, Dahlöf & Zander, u.å.). Uppskattningsvis är 3-5 % av männen i världen homosexuella. Motsvarande siffror för kvinnorna är 2-3 %. Under lång tid var den allmänna uppfattningen att homosexualitet var en abnormitet; en psykisk sjukdom. Denna uppfattning saknar dock vetenskapliga belägg och det har istället forskats kring andra förklaringsmodeller såsom genetiska och sociala påverkansfaktorer, men en allmänt vedertagen teori om varför människor blir homosexuella saknas fortfarande (ibid.).

I Sverige stiftades 1864 en lag som gjorde alla homosexuella umgängen straffbara med straffarbete eller fängelse som påföljd (Carlsson, 1996, s. 147-148). År 1933 föreslog Vilhelm Lundstedt, professor i juridik, en lagändring inför riksdagen, vilken ledde till att straffbestämmelsen togs bort (ibid.). Det skulle dock komma att dröja till 1944 innan homosexualitet avkriminaliserades (RFSL, u.å.). Homosexuella skulle istället diagnosticeras och behandlas på mentalsjukhus tills de botats från sina lustar till det egna könet. 1971 skedde Sveriges första gaydemonstration, då landets homosexuella gick ut på barrikaderna i Örebro och synliggjorde sig för det bredare samhället. Först 1979 strök Socialstyrelsen homosexualitet ur registret över sjukdomsklassifikationer och 1987 infördes förbud mot diskriminering av homosexuella (ibid.). En stor milstolpe för homosexuellas rättigheter inträffade även år 1990, då Världshälsoorganisationen avlägsnade homosexualitet från den internationella listan över sjukdomar (WHO, 2011). För Sveriges del är övriga nämnvärda händelser exempelvis 2003 års lagstiftning som möjliggör att samkönade föräldrar kan få lov att adoptera (RFSL, u.å.) samt 2009 års förändring av äktenskapsbalken, vilken skrevs om och blev könsneutral, så att samkönade äktenskap kan ingås på lika villkor som för två personer av olika kön (Gleisner et al., u.å.). Av intresse för denna studie är även att diskrimineringslagen år 2017 utvidgades till att innebära skyldighet för arbetsgivare och utbildningsanordnare att arbeta med aktiva åtgärder för att på ett förebyggande sätt motverka diskriminering utifrån samtliga diskrimineringsgrunder såsom kön, etnisk tillhörighet, religion, sexualitet, ålder och funktionsnedsättning (Göteborgs Stad, 2017, s. 5).

I sammanhanget måste även nämnas att homosexualitet fortfarande är olagligt i cirka åttio länder, med dödsstraff som möjlig påföljd i minst sex av dessa (Campbell, MacKinnon & Stevens, 2010, s. 114-115). Av denna anledning tvingas många människor att fly från sina hemländer och söka asyl i länder där de kan leva fria från förföljelse och förtryck på grund av sin sexuella läggning. Rätten till den egna sexualiteten har dock blossat upp i kampen för mänskliga rättigheter världen över och homosexuellas rätt till att exempelvis ingå äktenskap och adoptera debatteras flitigt. Ett stort steg för homosexuellas rättigheter togs av Förenta Nationerna år 2008, som då höll en omröstning med syfte att avkriminalisera homosexualitet. Dessutom fördömdes homofoba inskränkningar i människorätten, enligt vilken alla är födda fria

och jämlika i värde och rättigheter. I ett stort antal länder kolliderar emellertid homosexuellas rättigheter med exempelvis rätten till religionsfrihet, så att framfarten i området bromsas upp av religiösa doktriner (ibid.). Som exempel kan nämnas hur homosexualitet ofta är tabubelagt bland annat inom konservativa grenar av islam, då Koranen förbjuder sådana relationer samt inom fundamentalistisk kristendom, där homosexuella gärningar anses strida mot den kristna läran i Bibeln (Carlsson, 1996, s. 63 & 152). Det bör dock inflikas att även i länder som ser sig själva som progressiva och där det ej finns något förbud mot homosexualitet, såsom Sverige eller USA, förekommer såväl diskriminering som våld mot homosexuella (Avrahami, 2007, s. 46).

3.2. Tidigare forskning

Det finns en uppsjö av tidigare forskning kring hur sexuell läggning påverkar den sociala hållbarheten i ett samhälle; speciellt om sökningen sätts till den globala nivån. Då jag sökt efter intersektionell forskning kring homosexuella män med flera minoritetsidentiteter parat med påverkan på den sociala delaktigheten i staden har utbudet dock varit ansenligt mer begränsat - särskilt gällande forskning inom Sverige och Göteborg. Den tidigare forskning som presenteras här nedan avser därför HBTQ-personer med dubbla minoritetstillhörigheter på internationell nivå.

Artiklarna jag här diskuterar har gemensamt att de efterlyser fler intersektionella ansatser inom HBTQ-världen. Det är min förhoppning att denna studie ska bidra till detta. Därutöver diskuterar artiklarna i olika utsträckning begreppen stigma och hegemoni. Båda dessa begrepp har förekommit flitigt även i övrig bakgrundslitteratur jag läst inom HBTQ-området. Avrahami (2007) menar i sina texter att stigma innebär att människor kategoriseras på ett negativt sätt samt att de bemöts med diskriminering, vilket riskerar resultera i social utstötning (ibid., s. 50). Detta stämmer väl överens med nedanstående studiers formuleringar av begreppet. Vad gäller hegemoni diskuterar exempelvis Herz och Johansson (2011) begreppet i termer av hegemonisk maskulinitet (ibid., s. 127), vilket i korthet syftar till "*de maskulina ideal som män (och kvinnor) på olika sätt förhåller sig till*" (ibid., s. 34). Denna kan vidare indelas i olika positioner - marginaliserad, underordnad samt delaktig - vilka beskriver mäns varierande positionering till begreppet (ibid., s. 127). Som exempel kan nämnas att underordnad maskulinitet fångar in "*homosexuella mäns*

underordning i relation till heterosexuella män" (ibid., s. 128). Nedanstående studier diskuterar hegemonibegreppet på snarlika vis.

3.2.1. Sarno, Mohr, Jackson & Fassinger

Sarno, Mohr, Jackson och Fassinger (2015) har, i USA, utfört en intersektionell studie på hur de dubbla minoritetsidentiteterna hos personer med flera normbrytande livsvillkor i termer av rastillhörighet och sexuell läggning kan konfliktera med varandra. Utgångspunkten för studien är att färgade³ homo- och bisexuella personers erfarenheter inte kan förstås genom att granska rastillhörighet och sexuell läggning som fristående faktorer, utan understryker "*the importance of examining unique issues that can arise when racial and sexual minority statuses exist within the same person*" (ibid., s. 550). Författarna menar att delar av personernas erfarenheter inte alltid kan delas in och härledas till den ena eller den andra identiteten, utan snarare till skärningspunkten identiteterna emellan.

Metoden som användes var en kvantitativ enkätundersökning med 124 färgade homo- och bisexuella personer samt 124 vita homo- och bisexuella personer. Den senare gruppen utgjorde kontrollgrupp. Eventuella konflikter mellan rastillhörighet och sexuell läggning hos respondenterna undersöktes i relation till ett flertal andra faktorer såsom:

- intersektionella variabler; hur det är att vara färgad och homosexuell, såsom förekommande rasism inom HBTQ-samhället
- personernas öppenhet med sin läggning; det vill säga hur många personer som i deras omgivning känner till deras sexuella läggning
- föräldrarnas inställning till heteronormen; med andra ord synen på respondenternas läggning
- upplevelser kopplade till gruppidentiteten; alltså hur respondenterna förhåller sig till sina respektive minoritetsidentiteter gällande rastillhörighet och sexuell läggning.

³ Artikelförfattarna diskuterade deltagarnas hudfärg i termer av "färgade" och "vita", varför jag till detta stycke valt att använda samma epitet.

Resultaten av studien påvisade ett slags "konflikterande trohet", mellan de dubbla minoritetsidentiteterna, vilket mycket kortfattat kan förklaras som att det ibland är svårt för individerna att gå alltför mycket utanför den ena gruppstillhörigheten - eller med andra ord att de varken vill svika sin etniska minoritetstillhörighet eller HBTQ-samhället; det vill säga en "*perceived incompatibility between one's racial/ethnic and sexual orientation identities*" (ibid., s. 550). Om till exempel gruppidentiteten hos respondenten gällande rastillhörighet var stark och gruppidentiteten gällande sexuell läggning var svag ökade risken för konflikterande trohet. Detta förstärktes ytterligare för respondenter som upplevde att rasism förekommer inom HBTQ-samhället. Författarna nämner problematiken i att färgade homo- och bisexuella personer många gånger diskrimineras både inom gruppen för den egna rastillhörigheten och inom HBTQ-samhället.

Ett annat tydligt samband som upptäcktes var graden av öppenhet kopplat till moderns - men inte faderns - inställning till heteronormen. För respondenter där moderns inställning till heteronormen var stark uppstod konflikterande trohet i termer av att dessa respondenters rastillhörighet och sexuella läggning var oförenliga. Författarna resonerar att detta kan bero på viljan att komma ut för kvinnliga släktingar före manliga och att en mammas stöd därför är särskilt viktigt för dem. Av samma anledning känner färre fäder än mödrar till deras barns sexuella läggning, vilket innebär att det är större risk att mammorna reagerar negativt, då det är de som får informationen.

Slutsatsen som dras är alltså att konflikterande trohet; eller en upplevd oförenlighet om man så vill, förekommer mellan individernas egna identitetstillhörigheter. Författarna efterlyser därför fortsatt forskning med intersektionella variabler inom området (ibid.).

3.2.2. Hamdi, Lachheb & Anderson

Hamdi, Lachheb & Anderson (2018) har forskat kring homosexuella muslimska mäns erfarenheter i Tunisien; ett land där homosexualitet är olagligt och homosexuella gärningar straffbara med tre års fängelse. Homosexuella förföljs aktivt och den allmänna uppfattningen är att de män som fängslas för homosexualitet aldrig återses.

Författarna intervjuade 28 homosexuella muslimska män. Dessa lokaliserades via olika forum på internet och på grund av den uppenbara hotbilden mot männen skedde intervjuerna online via e-mailkonversationer och chattfunktioner. Syftet var att granska hur respondenterna, inom en så homofobisk kultur, sammanfogar sina olika identiteter vad gäller sexualitet, tro och etnicitet.

Utgångspunkten för analysen är den intersektionella ansatsen till respondenternas konflikterande identiteter samt begreppen *homoerasure* och *homohysteria*. Det första av dessa begrepp, homoerasure, syftar till kulturer där homofobiska traditioner och regelverk är så starka att människor tvingas hålla tillbaka sina sexuella identiteter på grund av rädsla för sociala och rättsliga konsekvenser. Detta medför svårigheter för sociala rörelser och framsteg inom mänskliga rättigheter. Det senare begreppet, homohysteria, innebär en stark rädsla att avvika från könsnormerna och på så sätt uppfattas som homosexuell. Båda beteendena leder till "garderobsbeteende", där homosexuella offentligt tvingas uppvisa en heterosexuell fasad och hemlighålla den egna sexuella identiteten.

Resultaten av studien visade att det bland respondenterna fanns fyra olika strategier att hantera oförenligheten med deras egna identiteter. Den vanligast förekommande av dessa var att **ge den muslimska identiteten företräde framför den sexuella**. Respondenter som uppgav denna hanteringsstrategi uppgav skäl som att de själva inte valt sin sexuella läggning eller att de inte kunde leva utan sin religion. Andra hanterade saken med en motsatt strategi; att **ge den sexuella identiteten företräde framför den religiösa**. Denna, betydligt mindre, grupp gav ej uttryck för detta val offentligt och menade exempelvis att det är en självmotsägelse att vara homosexuell och muslim samt att en så fördömande religion inte passade med deras värderingar. En annan strategi yttrade sig bland respondenter som valde att **tolka Koranen på ett sätt som möjliggör den (homo)sexuella identiteten**. Brukare av denna strategi menade att de passager av Koranen som låg till grund för de homofobiska tolkningarna misstolkats. Dessa respondenter erbjöd istället förklaringsmodeller som gjorde islam förenligt med homosexualitet. En sista strategi som framkom i intervjuerna var att **ta bort de penetrerande inslagen inom den homosexuella kulturen för att därigenom göra homosexualitet förenligt med Koranen**. Med

andra ord; genom att undvika analsex är homosexualitet inte längre att betraktas som haram; förbjudet.

Författarna diskuterar att utformningen av individers identiteter sker via dominanta, hegemoniska förväntningar och att människor förväntas vara sina respektive identiteter trogna. De menar vidare att "*Changing a public identity is fraught with social stigma, particularly if it contradicts hegemonic ideals*" (ibid., s. 1297), men understryker i positivare ordalag även att "*hegemony is never total*" (ibid., s. 1308). De fortsätter sin diskussion genom att lyfta fram att samtliga respondenter i studien uppgivit att deras sexualitet varit medfödd och inte ett resultat av sociala faktorer. Dessutom pekar de på det faktum att de respondenter som gett sin muslimska identitet prioritet framför sin sexuella, samtliga var äldre män som vuxit upp i konservativa miljöer, vilket förmodligen mynnat ut i ett slags internaliserad homofobi. Detta jämförs med studiens yngre respondenter, vilka hade en större benägenhet att ge den sexuella identiteten företräde framför den religiösa. Resonemanget mynnar ut i slutsatsen att sociala rörelser i framtiden förhoppningsvis kan vinna såpass mycket mark att homosexualitet normaliseras och avkriminaliseras i landet (ibid.).

3.2.3. King, Merrin, Espelage, Grant & Bub

Enligt King, Merrin, Espelage, Grant och Bub (2018) visar tidigare forskning att studenter som är homosexuella eller har någon form av funktionsnedsättning är mer benägna än sina klasskamrater att begå självmord och att utsättas för mobbning. Dessutom känner de sig mindre delaktiga i skolan.

Syftet med författarnas studie är att koppla ihop dessa normbrytande livsvillkor och att med en intersektionell ansats på så vis granska hur utsatta homo- och bisexuella studenter med en eller flera funktionsnedsättningar faktiskt är i termer av mobbning, självmordsbenägenhet och delaktighet i skolan.

Metoden bestod av att granska svar från 11 364 studenter, varav 6,4 % identifierade sig själva som homo- eller bisexuella och 2,2 % identifierade sig själva som funktionsnedsatta homo- eller bisexuella. Datan inhämtades från tidigare utförda undersökningar, vilka kartlägger amerikanska ungdomars beteenden och uppfattningar och som utförs med jämna mellanrum. Härigenom kunde författarna

separat och intersektionellt jämföra de olika livsvillkoren med varandra. Resultaten bekräftade att studenter som är funktionsnedsatta eller homo- eller bisexuella i större utsträckning är mer självmordsbenägna än skolkamrater utan något av dessa normbrytande livsvillkor. För studenter med en hög känsla av delaktighet i skolan - vilket enligt författarna kan definieras som "*a student's belief that other students and staff care about his or her academic achievement and personal well-being*" (ibid., s. 144) - liksom låg utsatthet för mobbning, minskar mängden självmordstankar oberoende av studenternas normbrytande livsvillkor. Studien visade också att studenter som både var funktionsnedsatta och homo- eller bisexuella inte är markant mer benägna att begå självmord än de med endast ett av dessa normbrytande livsvillkor, förutom om de ofta utsätts för mobbning, vilket i så fall leder till studiens högst uppmätta nivåer av självmordstankar. Författarna drar slutsatsen att antimobbningsprogram liksom självmordsförebyggande åtgärder tjänar på att anta en intersektionell ansats, så att hänsyn tas till olika dimensioner i studenternas identiteter (ibid.).

3.2.4. Jackson-Best & Edwards

Jackson-Best och Edwards (2018) studie syftar till att generera mer kunskap kring olika typer av stigma kopplade till HIV/AIDS samt psykiska och fysiska funktionsnedsättningar. Författarna betonar att dessa livsvillkor kan samverka intersektionellt med sociala identiteter såsom sexualitet och genus och att stigmat för individer med sådana normbrytande livsvillkor kan innebära stora problem vad gäller tillgodoseendet av socialt och strukturellt stöd. Om exempelvis tillhandahållandet av sjukvård, utbildning och boende brister riskerar känslan av marginalisering att öka, vilket i sin tur kan generera ökat stigma.

Själva fenomenet stigma definieras i artikeln på följande vis: "*[...] a dynamic process enacted through structures and individuals, and mediated by relationships of power, control, and domination that are continuously produced and reproduced by actors*" (ibid., s. 1) och att "*stigma is about social inequality and social control, which create a hierarchy that devalues stigmatized people*" (ibid., s. 1).

Författarna gjorde en systematisk litteraturoversikt över 98 tidigare utförda systematiska litteraturoversikter gällande stigma kring de normbrytande livsvillkor

som nämnts ovan. Resultaten visade att det i de allra flesta av studierna diskuterades kring beteendemässiga snarare än strukturella ingripanden riktade mot stigma samt att endast ett fåtal av studierna nyttjade en intersektionell ansats. Författarna drar därför slutsatsen att vidare intersektionell forskning krävs inom området (ibid.).

4. ÄMNESANKNYTNING

Nedan följer en beskrivning av hur denna studie passar inom det humanekologiska fältet samt en introduktion av begreppet social hållbarhet. Som huvudsakliga teoretiska ramverk används i studien begreppen rätten till staden samt intersektionalitet, varför även dessa presenteras närmare.

4.1. Humanekologi

Humanekologi kan förenklat sägas vara studiet av förhållandena mellan människa och miljö (Marten, 2001, s. 1). I detta sammanhang betyder miljö ett ekosystem som inom ett särskilt område innefattar allt från levande organismer, luft och vatten till byggnadsverk och städer. Även människan är del av dessa ekosystem, men åtskiljs här så att det mänskliga i detta sammanhang syftar på människans sociala system såsom institutioner och värderingar. Ekosystem begränsas ej av storlek, utan kan vara såväl en pöl som en skog; ett företag som en by; ett land eller hela vår planet. Förhållandena oss emellan är av intresse då de formar våra interaktioner med varandra liksom med naturen själv (ibid.).

Göteborgs Stads arbete med jämlikhet och social hållbarhet gällande förbättrade livsvillkor för HBTQ-personer måste alltså sägas vara relevant ur ett humanekologiskt perspektiv; exempelvis vad gäller dessa invånares känsla av samhällsdelaktighet liksom deras möjlighet att på ett jämlikt sätt vistas i stadens offentliga rum.

4.1.2. Social hållbarhet

Enligt Brundtlandsrapporten kan hållbar utveckling definieras som en "*development that meets the needs of the present without jeopardizing the ability of future generations to meet their own needs*" (UN, 1987). Hållbarhetsbegreppet består av tre olika dimensioner; ekologisk, ekonomisk och social hållbarhet. Alla är de beroende av varandra och ingen av dem kan ensam uppnås utan de andra två (ibid.). Vad gäller

social hållbarhet, som resultatet av detta arbete ämnar bidra till, verkar en samstämmig definition saknas kring begreppet.

Ett försök till att förklara social hållbarhet har gjorts av bland andra Stren och Polese (2000):

[...] a development (and/or growth) that is compatible with the harmonious evolution of civil society, fostering an environment conducive to the compatible cohabitation of culturally and socially diverse groups while at the same time encouraging social integration, with improvements in the quality of life for all segments of the population. (ibid., s. 17)

Denna definition har många gemensamma beröringspunkter med den från Folkhälsomyndigheten (2018):

Ett socialt hållbart samhälle är ett jämställt och jämlikt samhälle där människor lever ett gott liv med god hälsa, utan orättfärdiga skillnader. Ett samhälle med hög tolerans där människors lika värde står i centrum, vilket kräver att människor känner tillit och förtroende till varandra och är delaktiga i samhällsutvecklingen. (ibid.)

Även Svenska Röda Korset (u.å.) är inne på samma spår, då de något snävare uttrycker social hållbarhet som "*att bygga ett långsiktigt stabilt och dynamiskt samhälle där grundläggande mänskliga behov uppfylls*" (ibid.). Jag har i denna studie valt att använda mig av en bred definition av social hållbarhet genom en fusion av ovanstående begreppsförklaringar då jag anser att de kompletterar varandra.

Vad gäller uppnåelsen av den sociala hållbarheten diskuterar exempelvis Abrahamsson (2012) städers betydelse i frågan. Författaren illustrerar, med Göteborg som exempel, hur ojäm utveckling lett till sociala spänningar i staden mellan de inkluderade och de marginaliserade; något som hämmar den sociala hållbarheten och leder till en splittrad stad (ibid., s. 27). Vidare diskuterar Abrahamsson ett närmande mot positiv säkerhet, vilket ska ge rätt *till* något – såsom politiskt deltagande eller socialt erkännande – till skillnad från att skydda *mot* något (ibid., s. 31) samt det

grundläggande rättvisebegreppet, där delaktighet, icke-diskriminering och lika rättigheter lyfts fram som exempel på viktiga beståndsdelar i ett socialt hållbart samhälle (ibid., s. 33). Wheeler och Beatley (2014) menar att här är det av extra vikt att de samhällsgrupper som är särskilt utsatta får sina röster hörda av människor i maktposition (ibid., s. 256). Neergaard, Nilsson och Gunnarsson (2006) diskuterar ämnet i termer av social inkludering/exkludering (ibid., s. 17). De resonerar att detta begreppspar kan belysa hur normer utgör ett maktutövande genom att särskilja - eller som de själva uttrycker det: "[...] makten verkar genom att definiera det 'normala' och konsekvenserna det får för kvinnor, personer med utländsk bakgrund eller homo- och bisexuella" (ibid.). För att undvika marginalisering och social exkludering - vilket innebär begränsningar av människors möjligheter till att påverka sina liv och det samhälle de lever i - kan sociala inkluderingsprocesser, där empowerment - ett slags möjliggörande maktförstärkning - av medborgarna ske (ibid.).

4.2. Teoretisk anknytning

4.2.1. Rätten till staden

Enligt David Harvey (2013) är typen av stad vi vill ha nära sammankopplad till vilka vi vill vara, vilken livsstil vi eftersöker, vilka vi vill umgås med, vår relation med naturen samt vilken estetik vi dras till (ibid., s. 4). Han menar att rätten till staden därför är "*far more than a right of individual or group access to the resources that the city embodies: it is a right to change and reinvent the city more after our hearts' desire*" (ibid.). Dessutom, menar Harvey, ska rätten till staden inte enbart ses som en kollektiv eller individuell rätt till stadens resurser, utan snarare som rätten till att forma och förändra staden efter våra önskemål om hur vi vill att den ska se ut och vara. Denna rätt är till sin natur mer kollektiv än individuell eftersom det krävs ett gemensamt utövande av makt och påverkan för att få genomslag till att forma om staden (ibid.). Författaren menar vidare att "*To claim the right to the city[...] is to claim some kind of shaping power over the processes of urbanization, over the ways in which our cities are made and remade, and to do so in a fundamental and radical way*" (ibid., s. 5). Holgersson och Thörn (2014) talar om rätten till staden i liknande termer, då de menar att denna rätt hela vägen ned till lokalnivå ska ses som en gemensam rättighet för stadens samtliga medborgare att delta i utformningar av, och beslut om, staden; med andra ord som en kollektiv möjlighet att omforma de urbana rummen (ibid., s. 24-26).

Det finns i alla städer människor med en mångfald av bakgrunder som tillsammans ska samsas om offentliga rum och gemensamma utrymmen (Elander & Åquist, 2001, s. 15-17). Som exempel på detta kan nämnas skolor, sjukhus, boenden, transporter, rekreatiomsområden och andra platser med sociala funktioner. Faktorer såsom miljöproblematik, migration och andra globala förändringar påverkar staden genom att öka både spänningar och samarbeten, vilket innebär att olika intressen måste vägas mot varandra för att hitta den balans som kan säkerställa att rätten till staden blir en verklighet för alla (ibid.). Med tanke på den globalt sett stora befolkningsökningen och att urbanisering idag sker snabbare än någonsin tidigare är det nog säkert att påstå att världens städer därför till stor del kommer att bestämma hur hållbar vår värld kommer att vara (Pearson, Newton och Roberts, 2014, s. 3-4). Med detta i åtanke känns realiserandet av rätten till staden extra relevant.

För att återknyta begreppet till Göteborg kan nämnas hur staden för bara 50-60 år sedan var mycket homogen, bland annat vad gäller religion och etnicitet, så att exempelvis hinduism, buddhism och islam var relativt okända världsåskådningar, som de flesta medborgare inte kom i direktkontakt med (Larsson & Sander, 2010, s. 123). Nu för tiden är staden multireligiös - så till den grad att kristendom i vissa områden är en minoritetsreligion - och på gatorna syns muslimer liksom människor från andra bakgrunder. Efter många år och ett flertal protester, både från förespråkare av och motståndare till moskébyggnation, finns även ett flertal moskéer i staden (ibid., s. 123-128). Detta är ett bra exempel på hur människor hävdar och praktiserar sin rätt till staden. Ett snarlikt exempel för homosexuella är hur Göteborg länge var känd som en av Sveriges mest anti-gayvänliga städer (Wasshede, 2010, s. 245) och homosexuella var, på grund av dåvarande lagstiftning och tillhörande stigma, länge förpassade till att leva ut sina sexuella lustar i någon av stadens parker (Nilsson, 2010, s. 251). Idag beskrivs staden ofta som gayvänlig, med både gayklubbar och egen HBTQ-festival (Wasshede, 2010, s. 245-246). Det talas till och med om en ny homonormativitet, där exempelvis samkönade äktenskap kan tjäna som exempel på hur normer och rättigheter för HBTQ-samhället mer och mer får en plats i samhällsdiskursen (Nilsson, 2010, s. 256). Detta har givetvis inte kommit gratis, utan skett som resultat av gayrörelsens kamp för lika rättigheter och för rätten till en plats i det offentliga rummet (ibid.).

Begreppet rätten till staden kommer i denna studie att användas för att hjälpa till att identifiera faktorer som kan verka begränsande och/eller främjande för respondenternas möjlighet till samhällsdeltagande. På så vis kan eventuella brister i stadens arbete gällande social hållbarhet belysas och - förhoppningsvis - åtgärdas.

4.2.2. Intersektionalitet

Begreppet intersektionalitet togs fram som ett verktyg för att kunna analysera hur förtryck, diskriminering och social ojämlikhet på olika sätt interagerar med och överlappar varandra på ett multidimensionellt sätt (Crenshaw, 2012, s. 25-26). Idén växte fram som en kritik på genusforskningens då relativt endimensionella bild av kvinnor fokuserade på dem som enbart kvinnor, utan att ta andra faktorer såsom etnicitet i beaktning. Kimberlé Crenshaw, som var den som introducerade begreppet för den breda massan, menar att:

Because the intersectional experience is greater than the sum of racism and sexism, any analysis that does not take intersectionality into account cannot sufficiently address the particular manner in which black women are subordinated. (ibid., s. 26)

En svart⁴ kvinnas identitet kan med andra ord inte skärsågas genom åtskilda identitetskategorier såsom *kvinnor* eller *svart*, utan bör istället studeras i termer av en korsad identitet.

Med en intersektionell ansats åsyftas alltså att flera olika teoretiska perspektiv kombineras - till skillnad från att enbart studera ett homogent forskningsfält (Avrahami, 2007, s. 75-76). Därigenom kan olika maktperspektiv sammankopplas, vilket kan bidra till att uppmärksamma strukturella orsaker till diskriminering och social marginalisering (ibid.). Utkomsten i en situation är alltså inte enbart beroende av exempelvis en persons sexualitet, utan även av faktorer såsom etnicitet eller religionstillhörighet (Sprague, 2005, s. 95-96). Det är också viktigt att poängtera att inte heller homosexuella muslimer, för att enbart nämna ett exempel, är en homogen

⁴ Här används epitetet "svart", då detta är det epitet Crenshaw (2012) använt sig av.

grupp, utan även uppmärksamma andra sociala dimensioner såsom etnicitet, ålder, nationalitet, socioekonomisk situation och så vidare (Avrahami, 2007, s. 79).

I min studie är intersektionalitet av stor vikt, då själva syftet innebär att studera minoriteter inom minoriteten. Jag vill härigenom alltså undersöka homosexualitet i kombination med andra normbrytande livsvillkor som kan utgöra grund för en minoritetsidentitet, vad som händer i skärningspunkten dem emellan samt hur detta kan påverka individernas möjlighet till delaktighet i - och rätten till - staden.

5. EMPIRISK METOD

I den initiala fasen av denna studie utgick jag från McCracken's (1988, s. 29-48) fyrstegsmetod, vilken - mycket kortfattat - guidar forskaren från att läsa in sig på ämnet genom tidigare forskning till intervjudesign till intervjun och så till analysen av densamma (ibid.). Studien inleddes därför med litteraturstudier. Jag fokuserade på att söka efter tidigare studier inom området och läsa aktuella styrdokument från Göteborgs Stad, samt böcker och artiklar inom forskningsfältet för att få ett helhetsgrepp på ämnet inför utformningen av intervjufrågorna.

Som metod valde jag att låta genomföra en kvalitativ respondentundersökning, där det är svarspersonerna och deras egna erfarenheter och tankar som är själva studieobjekten (Esaiasson, 2012, s. 228-229). För att ytterligare precisera min metod föll valet på samtalsintervjuer, även kallat djupintervjuer, vilket enkelt förklarat innebär interaktiva samtal mellan respondenter och mig som forskare. I praktiken innebar detta att jag förberett en mall med en mängd frågor indelade i olika teman (se Bilaga 1) som jag gick igenom med samtliga respondenter. Då flertalet frågor var öppna sådana innebar detta att frågorna skiljde sig åt intervjuerna emellan; både gällande formulering, ordningsföljd och innehåll, vilket alltså innebär en lägre form av standardisering än frågeundersökningar (ibid.).

Med tanke på arbetets tidsram och de resurser som fanns till mitt förfogande valde jag att begränsa antalet respondenter till fem, då jag ansåg att detta antal skulle ge mig tillräckligt mycket empiriskt material och att det skulle bli svårt att hinna med fler än så eftersom jag ville ha gott om tid att kunna genomföra varje intervju grundligt.

Urvalet skedde selektivt genom att jag lokaliserade potentiella respondenter via ett internetforum för homosexuella i Göteborg. Redan tidigt i processen fann jag ett flertal intressanta personer, vilka, förutom att vara homosexuella män och bosatta i Göteborg var normbrytande även på andra sätt. Att boka in intervjuer med dessa visade sig dock vara svårare än jag räknat med, varför jag även kontaktade HBTQ-föreningarna *RFSL*; som hjälpte mig att annonsera i deras månadsbulletin och *Homan*; som satte mig i kontakt med personer som var villiga att ställa upp på en intervju. Processen försvårades något av att jag ville att respondenterna skulle skilja sig åt från varandra vad gäller vilka andra normer, förutom den om sexualitet, som de bryter mot. I slutändan lyckades jag boka in fem respondenter, där den svarande förutom att vara homosexuell, även var antingen muslim, mörkhyad⁵, döv, flykting⁶ eller polyamorös.

Intervjuerna hölls på platser som respondenterna själva fick vara med och bestämma för att de skulle känna sig trygga under samtalet. Alla erbjöds möjligheten att telefonintervjuas, men gick i slutändan med på en fysisk träff. Bland lokaler som användes kan nämnas allmänna caféer, bibliotek och privatkontor; alla inom Göteborg. Intervjuerna varierade i längd mellan 2,5-3 timmar och var semistrukturerade, med - vilket tidigare nämnts - förutbestämda, öppna frågor samt följdfrågor som baserades på den riktning samtalen tog (se Bilaga 1⁷).

Eftersom studien söker granska upplevd delaktighet och även begränsande och/eller främjande faktorer gällande rätten till staden bedömde jag att denna kvalitativa ansats svarar bra mot mitt syfte, då de eftersökta svaren behöver vara av djupare karaktär samt besvara hur- och varför-frågor. Detta till skillnad från en kvantitativ metod såsom exempelvis en enkätundersökning, där det snarare handlar om att samla in ytligare data från en större population med betoning på generaliserbar representation, vilket jag upplever inte skulle ge arbetet samma deskriptiva tyngd. Stora fördelar med samtalsintervjuer är dessutom att de minimerar bortfall på grund av att jag som

⁵ Jag har valt att i studien använda epitetet "mörkhyad" (framför andra epitet såsom "rasifierad"), då detta var vad respondenten kallade sig själv.

⁶ Epitetet "flykting" används, då det var kring detta epitet respondenten talade om sig själv.

⁷ *Bilaga 1: Intervjufrågor* ska enbart ses som en grov innehållsmall över de frågor som ställts. Mallen har, vilket nämns i texten ovan, ej följts slaviskt och frågor har anpassats, lagts till, tagits bort eller omformulerats i samtliga intervjuer.

forskare har kontroll över svarssituationen samt att svåra frågor eller svar kan utvecklas och omformuleras (Esaiasson, 2012, s. 233-236). Nackdelar innefattar exempelvis att antalet respondenter, liksom frågor, av naturliga skäl måste begränsas samt att det finns en risk för intervjuareffekten, där jag, då jag intervjuar, medvetet eller omedvetet kan påverka hur respondenterna svarar (ibid.).

5.1. Forskningsetiska överväganden

Intervjuerna inleddes med att jag introducerade mig själv och min studie. Jag informerade därefter respondenterna om att deras medverkan var både anonym, frivillig och att de när som helst kunde avbryta intervjun eller välja att avstå från att svara på frågor de av olika anledningar inte ville besvara. Samtliga respondenter godkände att samtalet spelades in. Jag har med andra ord försökt följa vedertagna regler och riktlinjer för forskning; med särskild tyngdpunkt på informerat samtycke (CODEX, 2018). Då det valda ämnet för min studie kan uppfattas som känsligt och att respondenterna därför kan känna att de befinner sig i en utsatt situation, var det viktigt för mig att, vilket tidigare nämnts, låta respondenterna vara med och bestämma en intervjuplats där de skulle känna sig trygga eller, om de så föredrog, att genomföra intervjun via telefon. Jag informerade om att jag själv är homosexuell, vilket jag upplevde bidrog till ett stärkt förtroende oss emellan. För att kunna säkerställa full anonymitet för respondenterna har det i min analys varit tvunget att utelämna vissa detaljer utöver deras namn. Detta för att det inte ska kunna gå att gissa sig till vem en viss text handlar om. I vissa fall har respondenterna uttryckt att de gärna är helt öppna med hela sin identitet i detta arbete. Trots detta har jag valt att avstå från att till exempel skriva ut respondenternas riktiga namn.

Vidare har jag försökt vara källkritisk i alla led och att, i största möjliga mån, undvika andrahandskällor. Jag har valt att inte översätta engelska citat, då jag vill att de ska vara så intakta som möjligt. Som homosexuell man och dessutom bosatt i Göteborg är jag medveten om att jag gick in i denna studie med såväl viss förförståelse i ämnet som eventuella fördomar. Med detta i bakhuvudet har jag strävat efter att vara så objektiv som möjligt för att undvika att studien färgas av tendenser. Mitt mål är att arbetet ska genomsyras av en hög reliabilitet.

6. ANALYTISK METOD

Nästan direkt efter att jag utfört intervjuerna inledde jag arbetet med att transkribera dem. Eftersom jag valt att djupintervjua mina respondenter var denna process mycket tidskrävande. Här kom därför Steinar Kvales sammanfattningsteknik *koncentrering* till användning. Enkelt uttryckt går den ut på att "koka ner" omfattande svar utan att förlora information av värde (Esaiasson, 2012, s. 270-271). Även om detta minskade den transkriberade textmängden tog även denna teknik mycket tid i anspråk, då jag ville försäkra mig om att jag inte misstolkade några delar av intervjun på grund av att jag kortat ner svaren. Jag var även mycket noggrann vad gäller att exakt återge de delar av intervjun jag ansåg skulle passa bra att citera. För att underlätta min analys senare i arbetet förde jag anteckningar om särskilt intressanta svar och citat samt mina egna tankar och kommentarer eller korsreferenser till hur andra respondenter svarat.

Då analysen av det insamlade materialet ställer höga krav på min tolkningsförmåga som forskare, valde jag att använda mig av en kvalitativ innehållsanalys, där den kvalitativa datan bearbetas med hjälp av kodning (Boréus & Kohl, 2018, s. 50-51 & 58). Kodningen skedde manuellt och baserades på vilka återkommande svar som gavs i intervjuerna. Som exempel kan nämnas att för svar angående upplevd delaktighet markerades begränsande faktorer med rött, medan främjande faktorer markerades med grönt. På ett snarlikt sätt markerades erfarenheter som kunde kopplas till den homosexuella identiteten med en gul färg och erfarenheter kopplade till respondenternas andra minoritetsidentitet markerades med en blå färg. Detta visade sig underlätta den efterkommande analysen.

En av intervjuerna skiljde sig åt från de övriga då respondenten ifråga var döv. För att få så goda intervjuförhållanden som möjligt hade jag från början tänkt genomföra intervjun med hjälp av en teckentolk. Tyvärr kunde jag inte hitta någon lämplig sådan och i samråd med respondenten, som kunde läsa på läppar och göra sig förstådd genom att ljuda ord med munnen och skriva på en läsplatta, genomfördes intervjun utan tolk. Förutom att spela in samtalet förde jag under hela intervjun även anteckningar. Efter att transkriptionen färdigställts översändes denna till respondenten som fick läsa igenom och godkänna den.

7. RESULTAT

I detta kapitel presenteras resultaten från de fem intervjuer jag låtit utföra. Samtliga namn är fingerade och specifika omständigheter som möjliggör eventuell identifikation är bortskalade förutom i de fall där respondenten uttryckligen sagt sig vilja vara öppen i rapporten.

7.1. Homosexuell och muslim

Amir är i yngre medelåldern och har bott i Sverige i över trettio år. Han är muslim, men uppger sig inte längre aktivt praktisera sin religion. Amir flyttade hit från Iran på 1980-talet, då han på grund av sin homosexualitet kände sig tvungen att lämna sitt hemland för att ha en chans att leva ut sitt liv. Bakom sig lämnade han föräldrar, sex syskon och alla vänner. Kort efter ankomsten till Sverige träffade han svenska Cecilia, som han inledde ett förhållande med. Han berättar att han i början inte var öppen med sin sexualitet eftersom han upplevde att han saknade status som invandrare då han inte kunde språket bra och varken hade kontakter, jobb, utbildning, pengar eller boende. Till sist berättade han för henne att han kände sig splittrad och att det inte var detta han sökt när han lämnat sitt hemland. Cecilia tog saken med ro och underlättade processen för honom genom att följa med på gayklubbar och skaffa gemensamma homosexuella vänner. Han menar att hon aldrig förstod på riktigt. Efter ett antal år gifte de sig och fick en son. Äktenskapet varade i ytterligare några år innan Amir med "*varenda fiber i kroppen*" kände att han var tvungen att få vara sig själv. I samband med skilsmässan kom han ut för familj och vänner:

Min mamma tyckte att jag skulle hamna i helvetet. Vad säger Gud, sa hon? Jag sa: Det får vi se. Den dagen, den sorgen. Jag har haft ett helvete redan. Jag skiljer mig inte för att det är kul. Jag skiljer mig för att jag inte står ut med mig själv. Och jag har hittat kärlek. Men i Iran är kärlek ett väldigt abstrakt ämne. Folk klarar knappt göra sig mätta och här, du har det ju så bra... Varför skaffa dig bekymmer? När jag kom ut för mina barndomsvänner sa de att du kan ju bara sätta på en kvinna bakifrån. De trodde jag bara var ute efter analsex. Hela Mellanöstern är så.

Han berättar att han aldrig kunnat leva i Iran som han gjort i Göteborg och att HBTQ-personer i Mellanöstern har det väldigt tufft. Han säger att homosexualitet "*inte finns*" enligt den iranska regimen. Att komma ut var därför mycket svårt för honom:

Det var fruktansvärt jobbigt att berätta för mina landsmän, och som muslim... Det är ännu mer... Man är dömd från båda sidorna; både från svenskar och från sina landsmän och hela kulturena. Det är tuffare som invandrare och homosexuell. De dömer mig hårdare på något sätt. Man fördömer en väldigt mycket. Det är svårt att vara muslim och homosexuell. Det går inte ihop. Islam säger att det är haram. Det beror på hur man tolkar också.

Både familj och vänner tog avstånd då Amir berättade om sin homosexualitet. Detta ledde också till att han började ta avstånd från islam och valde att sluta praktisera sin religion aktivt:

Jag har fortfarande ingen kontakt med min familj, förutom en bror. Hans fru är väldigt religiös. Hon tycker det är onaturligt, men hon förstår det på något sätt. Jag tycker hon är onaturlig, som tror på islam, som inte gynnar dem på något sätt. Jag utövar inte längre min tro. Nu är det fasta; jag fastar inte. Men jag tycker om att gå till moskén. Men innerst inne; jag tror på det. Jag ber Gud om hjälp när jag får problem. Och jag känner att jag fått hjälp också, ibland. Men jag tror att Gud älskar alla människor oavsett hur du vill vara. När man får uppleva kärlek hos någon, det är Gud. De som styr försöker få in en skrockfull tanke att någon dömer en uppifrån. Jag vill inte längre ha med den islam att göra som vill förbjuda massa saker och förtrycka.

Efter skilsmässan skaffade han pojkvän, men upplevde det ändå som att han var ensam och isolerad. Under denna period började Amir engagera sig i föreningslivet. Tillsammans med människor i liknande situation som han själv började han, i mitten av 1990-talet, sköta telefonjourer för utsatta HBTQ-personer och kom i kontakt med en av de stora HBTQ-föreningarna. Han identifierade sig dock aldrig med denna förening och kände behovet av en annan förening; kanske till och med en egen sådan. Han hittade en liten förening i Stockholm som riktade sig mot homosexuella iranier. Denna fick honom att känna sig så pass trygg och lugn att han blev djärv nog att arbeta på radio, där han sände på både persiska och svenska. Han började göra sig ett namn inom gayvärlden och kontaktades till sist av Göteborgs kommun, som undrade om han kunde starta upp en förening i Göteborg. År 2004 startade han därför en egen ideell förening i staden, där han erbjöd stöd till alla som så önskade inom HBTQ-

världen. 2011 hade rörelsen växt sig så stor att han inte längre hade tid med ett heltidsarbete utöver föreningen och han fick en summa pengar från kommunen för att kunna arbeta med föreningen på heltid. Året därefter fick han en egen lokal, i vilken verksamheten fortfarande bedrivs. Sedan ett antal år anordnar föreningen varje vecka en tre timmar lång fikastund för att få människor att träffas och samtala, vilket på sikt ska bygga upp deras inre styrka och självkänsla. Träffarna har attraherat fler och fler deltagare och idag kommer exempelvis många asylsökande som tidigare kanske inte haft möjlighet att få utlopp för sin sexualitet. Amir menar att förutom social samhörighet är just etablerandet av självkänsla en otroligt viktig del av föreningens arbete:

Efter skilsmässan hade jag inte så mycket att förlora, för när jag kom ut förlorade jag min familj och jobbet, så jag tyckte att det enda som kunde förstärka mig var föreningen. Jag kunde sedan förvandla min ideella förening till ett jobb. Min ambition var så stor att jag fick förtroende till att fortsätta. Föreningen var min räddning. När jag var nyanländ hade jag inte den tryggheten som när jag startade föreningen. Och det var inte lätt. Det fanns ingen förening där jag kunde få tips och råd och hitta mig själv. Det jag har inom mig blir som en resurs för alla människor som kommer hit, för jag har ju så mycket i bagaget och därför kan jag hjälpa andra.

Under intervjun med Amir sitter vi på föreningens kontor och han lägger märke till när jag tittar på det basebollträ som står lutat mot väggen precis vid hans skrivbord. Han säger: *"Det är för att jag ska kunna skydda mig."* Arbetet med föreningen och valet att helt offentligt vara dess ansikte utåt har kommit med ett pris. Han berättar att han när han kom ut i media blev han påhoppad av muslimer på spårvagnen och på hållplatser. Trots polisskydd har han i skolor och på föreläsningar blivit spottad på och deltagare har tagit tag i honom. Han menar att det är stor skillnad stadsdelar emellan; i exempelvis Munkeback, där de flesta eleverna är etniska svenskar har han aldrig haft några problem. Värre är det, enligt Amir, i Biskopsgården, där eleverna nästan enbart består av muslimer och inte har någon respekt för honom. En gång mottog han ett hotbrev till föreningens postadress där det stod att han skulle bli *"dödad som en hund"*. Det var då han bestämde sig för att skaffa ett basebollträ. Han har dock inga som helst planer på att gå tillbaka in i garderoben:

Jag är aktivist. Hela världen ska fan få veta. Jag sticker inte under stol med vem jag är. Men alla får bestämma själva när de vill komma ut. Jag fick ju betala ett ganska högt pris för min komma-ut, både på jobbet och socialt här i Göteborg. Jag blev hotad och det var fruktansvärt. Det var därför jag blev aktivist på riktigt.

Amir bor idag i en bostadsrätt i Majorna, i - enligt honom själv - ett "*tryggt och integrerat*" område, där befolkningen är blandad, men framförallt består av etniska svenskar. Han säger att centrala stadsdelar som Linné, Vasa, Johanneberg och Örgryte känns mycket trygga, medan andra såsom Biskopsgården och Hjällbo är som helt andra städer. Med sig själv som utgångspunkt målar han upp en bild av Göteborg som en delad stad:

Jag känner mig integrerad i Göteborg, men jag kämpade mycket själv. Jag satt inte passiv; jag sökte upp det svenska, jag ville vara bland svenskar. Jag känner mig inte otrygg i Göteborg, men jag måste tänka på det. Jag upplever att min homosexuella identitet inte alltid får plats i alla rum. Jag måste spela dubbelt i vissa sammanhang. Som politisk aktivist passar det jättebra, men i andra sammanhang passar det inte alls. Om jag skulle vilja träffa iranier och gå på deras föreningar, då blir jag igen ifrågasatt. Eller i min sons kretsar till exempel. Det är inte så lätt även i områden med straighta, rika människor. Min son kanske behövde komma ut om mig inför sina vänner, det kanske var jättetufft. Det är inte alltid jättehäftigt att vara gay.

Det som framförallt saknas i staden är enligt Amir mötesplatser för homosexuella. Många saknar sociala kontakter - och då inte bara sexuella kontakter. Han berättar att han ofta känt sig diskriminerad och blivit illa bemött av vakterna på "*heteroställen*" på grund av sitt utländska utseende. Med anledning av hotbilden och att många känner igenom honom, upplever han att han alltid måste vara försiktig och på sin vakt på uteställen här i staden. Han går därför aldrig ut ensam på barer i Göteborg - vilket kan jämföras med då han exempelvis är i Tyskland och mycket gärna går ut själv. Där, menar han, finns gaybarer, där det helt kravlöst går att bara fika eller ta en öl. Amir säger att den stora skillnaden är att det inte är så könsmixat klientel där som det är här och att han därför kan känna sig helt trygg när han går ut i Tyskland:

Det ska finnas mer mötesplatser dit man kan gå som ensam homosexuell man och känna sig bekväm på en lördag eller fredag och där man varken blir diskriminerad på grund av sin religion, sin ålder, sin hudfärg eller sexualitet. Helst ska det vara för gays. Det fattas i Göteborg. Ett ställe för män, så man känner sig bekväm. Man får en annan kontakt med folk. Hela min existens är accepterad i sådana miljöer. Alla klubbar här försvann och de som finns kvar går många straighta till.

Amir pratar också om samhällets ansvar och att det någonstans måste ha brustit när en homosexuell man kan promenera helt tyst förbi någon annan och få sin sexualitet avslöjad av sitt kroppsspråk. Eller som det faktum att han själv, som annars är så öppen, inte berättat om sin sexualitet för sin tandläkare sedan många år av rädsla för att inte få adekvat vård. Han tycker det är fel att det måste till en särskild temavecka i skolan för att det ska pratas om HBTQ-frågor och efterlyser strukturella förändringar:

Göteborg satsar på fel saker. Det borde satsas mer på skolor och att förstärka lärare redan från förskolan och därifrån förändra attityder och bryta isolering där man inte vågar prata om vissa ämnen. Många lever utanför samhället. Det är inte en stad för alla, tyvärr.

Han vill också betona det hårda arbete han lägger ner på att söka finansiering för att hans förening ska kunna finnas kvar och ställer sig frågande till varför stadens politiker inte satsar mer på de föreningar som finns:

Jag får ofta gehör, men kanske inte pengar. Man ska vara eldsjäl och jobba ideellt. Mycket av pengarna går ju ändå tillbaks till staten via arbetsgivaravgifter och så. Vill de ha en som räddar liv, är avgörande för människors öde, integrerar människor? Alla partier vill ställa upp, sedan får man se om det blir som de pratar. Och jag har en hotbild på mig. Politikerna borde uppskatta föreningarna mycket mer.

7.2. Homosexuell och mörkhyad

Joseph är i trettioårsåldern och är född och uppvuxen i Göteborg. Hans mamma är etnisk svensk och pappan kommer från Sydafrika. För tillfället bor han tillsammans med sin bror Jack i en lägenhet i en av stadens centrala östra delar, efter att ha flyttat tillbaka från London där han studerat i två år. Under många års arbete som ingenjör

kände han att det var dags för något nytt och valde att spetsa sin utbildning mot en ny inriktning. Han har dock ännu inte bestämt sig om han vill gå tillbaka till sitt gamla jobb, utan ser fram emot att vara ledig över den stundande sommaren och bestämma sig därefter. På fritiden tycker han om att simma och träna på gymmet. Därutöver har han, efter ett längre uppehåll, precis börjat träffa sin gamla pojkvän igen. Han säger att han alltid vetat om att han är homosexuell och att han varit öppen med sin sexuella läggning ända sedan tonåren, då han började intressera sig för andra killar. Han minns tillbaka på denna tid och berättar:

Det var ingen grej att komma ut egentligen. Jag har en faster som är lesbisk och det har aldrig varit något konstigt med det hemma i vår familj. Så det var inte så svårt att berätta för familjen. Jag tror ingen blev varken särskilt ledsen eller förvånad. Men jag minns att min faster var exalterad och gratulerade mig. (Skratt) Men i skolan fick jag väl en del gliringar. Och på senare år har jag fått en del skit på stan och så. Fast jag har haft jättetur. Jag gick i en bra skola och de flesta var bara glada för min skull. Sedan var det ju inte så många andra mörkhyade i skolan, så det är klart att jag sprängde normer. Men det tänkte jag aldrig ens på innan jag började högstadiet, då man mer och mer började reflektera över andras olikheter som något dåligt. Men, som sagt, jag tycker jag har haft tur. Jag har haft bra vänner, bra familj, stark självkänsla och alltid varit ganska muskulös, så jag har kommit lindrigt undan även om såklart jag också haft negativa upplevelser.

Joseph säger att han levt ett ganska skyddat liv i Göteborg, vilket han tillskriver sin socioekonomiska status tillhörande medelklassen med ett gott socialt kapital. Han har därför alltid bott i vad han menar är "*bra områden*" och omgett sig med människor med "*sunda värderingar*". Dock betonar han också att hans fysik och manliga kroppsspråk underlättat mycket för honom. Trots detta har han många gånger blivit kallad "*neger*", "*blatte*", "*svarting*", "*invandrarjävel*" och liknande invektiv; särskilt då han varit ute på fredags- och lördagskvällar och många druckit alkohol. Han säger att han inte är rädd i någon av Göteborgs stadsdelar, men tycker inte heller om att "*utsätta sig i onödan*" genom att vistas utanför de centralare platserna på grund av det "*hårdare klimat*" han menar råder där. Detta till trots känner Joseph sig trygg i Göteborg i båda sina normbrytande identiteter. Han berättar att han då och då blir kallad "*fikus*" eller "*böggjäv*", men att han förutom vid enstaka tillfällen aldrig känt sig hotad. Han jämför detta med tiden då han bodde i London:

Mitt Göteborg är ganska snällt. Jag vet att det inte ser ut så för alla, men jag har haft tur. Det finns ingenstans jag inte kan, eller får, vara. Det är lite intressant att dra paralleller till hur det är i London. Där är människorna så otroligt blandade och öppna. Under mina år i den staden har ingen någonsin skrikit glåpord åt mig. MEN. När det väl händer grejer där är det betydligt allvarligare än vad jag sett och hört i Göteborg. Jag har till exempel sett homosexuella bli misshandlade på gatan utanför gayklubbar. Det är mycket poliser i omlopp, så det slutar ofta inte alltför illa. Men det har jag, tack och lov, inte sett här hemma än. Och för båda städerna gäller, i alla fall för mig, att jag upplever mer rasism än homofobi. Jag har aldrig åkt på stryk, men jag vet inte hur många gånger jag blivit kallad neger genom åren. Betydligt oftare än vad jag blivit kallad bög i alla fall.

För att bidra till normaliseringen av homosexualitet i samhället försöker Joseph vara så öppen han kan. Som redskap använder han sig exempelvis av språkets makt och talar ofta om sig själv som bög inför exempelvis vänner och kollegor. Han poängterar att han dock väljer sina tillfällen och menar att "*allt handlar inte om ens sexualitet*". Att vara både homosexuell och mörkhyad och dessutom ha "*fräckheten*" att ta plats i samhället tror han kan sticka i ögonen på många - vilket, enligt honom, innebär att vikten av att kräva sin plats är mycket stor. Han reflekterar över det faktum att hans bror är bisexuell och att deras föräldrar inte vet om det:

Jack har alltid haft tjejer, men ett tag hade både jag och han pojkvän. Han är ganska enkel att bo med, på det sättet. Men mamma och pappa vet inget. De kunde inte bry sig mindre om han träffar killar eller tjejer så länge han är lycklig, men jag tror att han ändå inte vill berätta förrän han i så fall träffar någon och det blir mer seriöst.

Joseph säger att han tillbringar stora delar av sin tid i en "*straight värld*", omgiven av heteronormativa strukturer. Som ingenjör och med "*maskulin röst och kroppspråk*" tar många för givet att han är heterosexuell. Han undviker därför att använda könsneutrala termer som "*partner*" eller "*sambo*" och brukar även rätta människor som tar för givet att det är en kvinna han träffar. Han vill få världen runt omkring sig att förstå att det går att ha "*vanliga, manliga attribut*" och ändå vara attraherad av män. Här, menar han, skulle samhället behöva ta ett större gemensamt ansvar för att

arbeta mer mot fördomar och motverka strukturell homofobi och rasism. Som exempel nämner han att skulle det vara obligatoriskt att tidigt i skolorna börja prata om människors lika värde, att uppmärksamma styrkan i varandras olikheter och att "*normalisera icke-normer*" genom att låta värdegrundsarbete genomsyra all undervisning. I detta sammanhang ber jag honom reflektera över vilken skillnad en sådan satsning skulle ha inneburit för honom själv:

Jag tror att det är jätteviktigt att vi pratar med varandra på arbetsplatser, i skolor, på stan och ställer frågor till varandra. Jag upplever att det är sådana ytterligheter hela tiden; antingen blir man lyssnad på helt eller så blir man fullkomligt ignorerad. Och varför då? Varför blir jag ibland helt uppmärksammad och ibland förbisedd? Är det för att min hud är mörk? För att jag är bög? Man är ju aldrig bara en eller två eller ens tre eller fyra saker. Jag är också man. Är jag mindre man för att jag är bög? För att jag är svart? Jag har blivit diskriminerad, men jag har också blivit utsatt för positiv diskriminering, där jag sluppit undan olika påföljder för att jag är bög. Det är förminskande. Jag vill inte tänka på om jag får eller inte får ett jobb på grund av min hudfärg. Jag vill inte bli inkvoterad för att jag är bög. Jag vill bara bli behandlad lika. Inte bättre, inte sämre än någon annan. Titta på mitt CV; inte min hudfärg eller vem jag ligger med. Gayscenen kan vara brutal nog i sig. Den är väldigt förlåtande, men kan också vara ytlig och hårdhudad. Det hade underlättat om folk redan från början fick lite vanligt vett.

Han säger flera gånger att det inte är varken bättre eller sämre att vara homosexuell än heterosexuell; att det inte är bättre eller sämre att vara svart än vit - bara annorlunda, och att annorlunda är något vi borde uppmuntra eftersom det bidrar till ett mer diversifierat samhälle där alla människor kan få plats.

7.3. Homosexuell och döv

Tom är i tjugofemårsåldern och bor med sin sambo Felix i en bostadsrätt i Majorna. Han är döv sedan födseln, vilket beror på ett ärftligt genetiskt anlag. Många av hans vänner, liksom hans familj bestående av föräldrar och tre syskon, kan teckenspråk. Tidigare bodde Tom i en mindre ort, men flyttade till Göteborg på grund av att arbetsmarknaden är bättre för honom här. Han är för närvarande anställd inom offentlig sektor. På hans avdelning kan medarbetarna teckenspråk, vilket underlättar arbetet. Vid kommunikation med andra har han lärt sig att läsa på läppar och att ljuda

ord, men bär alltid även med sig en skrivplatta. Vad gäller sin sexuella läggning har han dejtat killar sedan sena tonåren och är helt öppen med sin homosexualitet. På fritiden umgås Tom med sin sambo och sina vänner, läser böcker eller löptränar.

Tom berättar att han trivs bra i Göteborg och att det är både svårare och enklare att bo här än i den betydligt mindre orten han tidigare bott i; svårare eftersom han här har varit tvungen att starta från noll, bygga upp ett kontaktnät och hitta sin plats i staden; enklare då utbudet av såväl aktiviteter som likasinnade människor är större i staden. Eftersom han inte kände särskilt många i Göteborg när han flyttade hit tydde han sig i början till människor med snarlika livsvillkor som han själv och gick med i både HBTQ- och dövföreningar. Med blandade känslor berättar han om sin första tid i staden:

Det var grymt att träffa så många andra som mig. Och dessutom även i min ålder. Men det är så himla dubbelt, det där... Man vill ju träffa folk med snarlika liv och intressen, men man kan ju inte bara hänga med någon för att den är döv eller bög. Och så var det kanske lite i början. Jag tyckte först också att det var jobbigt att berätta för mina döva kompisar om Felix. Alltså, alla andra visste ju, men när jag väl kommit in i gruppen kanske jag inte ville riskera det genom att berätta om min kille. Med gaygruppen var det lite skillnad. Jag kunde ju liksom inte inte vara döv. (Skratt) Och det verkade faktiskt snarare intressera dem än att avskräcka dem.

Tom fortsätter sin berättelse med att han efter ett tag i staden hittade vänner och intressen även utanför föreningarna; detta mycket tack vare sin pojkvän och arbetskollegor. Han beskriver det som att han har ett "*normalt liv*" och så van med sina normbrytande livsvillkor att han tänker på dem mindre och mindre. Samtidigt säger han att han emellanåt tvingas vara försiktig:

Jag har aldrig känt mig otrygg i Göteborg. Speciellt inte när det kommer till böggrejen. Det är en rätt snäll stad på så sätt. Folk är bra. Visst finns det idioter även här, men en bra sak med att inte höra är att dövörat hela tiden är på. (Skratt) Men, man vet ju aldrig. Jag sticker ut på mer än ett sätt, så... Jag rör mig som jag vill runtom i staden, men jag är försiktig i vissa områden på kvällarna och

springer aldrig ensam när det börjat bli mörkt. Jag hör ju inget om någon skulle komma upp bakifrån.

Förutom träning och socialt umgänge är ett annat stort intresse musik. Det kan låta märkligt att en döv man ägnar tid åt just musik, men för Tom är musikscenen en stor fördel med att bo i Göteborg. Han och Felix går ofta på både musikal och opera tillsammans, vilket fungerar då uppsättningarna textas på en skärm ovanför scenen. Eftersom han inte hör ligger fokus mest på koreografin, vilket märks efter föreställningarna då Felix framförallt pratar om musiken och Tom om dansen. Han berättar vidare att musikalvärlden är stor inom gayscenen, åtminstone vad gäller hans homosexuella vänner. På somrarna brukar de gå på någon utomhuskonsert på Ullevi och även om han inte hör musiken älskar han känslan av folkfest och att känna vibrationerna av basen i kroppen. Trots att han aldrig hört en enda ton i sitt liv beskriver Tom musiken som ett "*universellt språk*". Förutom att tala "*teckenspråk och musik*" kan han också engelska och spanska, vilket underlättar hans sociala umgänge, då han lärt känna ett flertal utländska människor i staden genom olika mobiltelefonappar. Eftersom många av hans vänner och kollegor kan teckenspråk har han aldrig känt behov av en tolk. Vidare inflikar han att de flesta TV-programmen går att få textade och att det finns hjälpmedel och stödgrupper för hörselskadade nästan överallt nu för tiden och menar att han själv inte längre ser sitt fysiska handikapp som ett hinder i livet. Han talar i liknande termer om sin sexualitet och berättar att han känner sig delaktig i staden, men att han i övrigt inte funderat över sin möjlighet att påverka sina omständigheter. Samtidigt efterlyser han andra typer av mötesplatser än de som idag finns i staden:

Jag är trygg i mig själv och i Göteborg, men det är klart att jag samtidigt känner att jag aldrig riktigt passar in. Det har varit svårt att vara böj i dövgruppen och det låter konstigt, men för mig är gaykulturen väldigt högljudd, så jag känner att jag kanske inte riktigt passar in där heller. Jag hade gärna sett att det fanns lite öppnare, mer fördomsfria mötesplatser. För mig kanske behovet är extra stort, inte bara för att jag är böj och döv, men också för att jag under en lång tid dömde mig själv. Så när jag väl slutade med det... så, ja, jag antar att då blev behovet att få vara mig hela vägen extra stort.

I vår avslutande del av intervjun berättar Tom om hur han, när han träffade Felix, upplevde det som att han var tvungen att komma ut även som döv. Paret träffades på internet och efter att ha chattat med varandra i en vecka kände de båda att det var dags för en träff. Tom, som redan fattat känslor för Felix, minns att han var lite orolig för hur Felix skulle reagera. Oron visade sig dock vara obefogad; Felix började lära sig teckenspråk nästan med detsamma och var den som hittade föreningen för döva som Tom sedan gick med i. Han berättar att samma sak hände när Felix, som tidigare bara haft flickvänner, skulle berätta för sina föräldrar att han nu träffat en kille - en kille som alltså var "*både bög och döv*". Även den gången hade de oroat sig i onödan och båda männen fick fullt stöd hemifrån.

7.4. Homosexuell och flykting

Khalil är en ung man som har bott i Göteborg i lite mer än tre år. Han flydde hit från ett land i Mellanöstern efter att det börjat bli mer och mer uppenbart att han bröt mot stereotypa normer om hur män ska uppföra sig och omgivningen då började ana att han var homosexuell. Khalil berättade om sin sexualitet för sin mamma, men inte för sin pappa eller sina bröder, av rädsla för vad som skulle hända om de fick veta. Han berättar att hans mamma bokade möte med flera psykologer som alla menade att böner skulle "*bota*" honom från hans "*perverse tankar*" och att tillskottshormoner skulle göra honom manligare. Han kände instinktivt att detta aldrig skulle hjälpa honom och att han aldrig kunde leva på det sätt samhället där krävde av honom. I en kultur där religion och konservativa seder tydligt markerar mot homosexuella handlingar kände han att han till slut inte hade något annat val än att fly därifrån. Tack vare att han kom från en välbärgad familj kunde hans mamma ordna fram tillräckligt mycket pengar för att han skulle slippa ta den farliga sjövägen, där usla båtar och farliga förhållanden skördat många liv. Istället flydde han, tillsammans med sin mamma, i fullpackade bussar och sedan till fots i många dagar genom djupa skogar, hela tiden vägleda av människosmugglare. Under den långa vandringen i skogen fick ingen lov att yppa ett enda ord för att undvika upptäckt och alla var trötta, smutsiga och hungriga. Khalil säger att han började ge upp och att han var så deprimerad att han i det närmaste var apatisk. Hans mamma har i efterhand berättat för honom att när hon försökte få kontakt med honom fick hon inga tecken tillbaka på att han förstod henne samt att de vid den tidpunkten hamnat sist i ledet. Under en av vandringens sista dagar halkade hans mamma ner för ett stup och skadade sig så illa att hon inte

kunde fortsätta gå. Han försökte få gruppen att vända tillbaka och hjälpa henne, men ingen kom. Hon bad honom att fortsätta själv; att lämna henne för att hans liv var viktigare och måste få fortsätta. Där någonstans från djupt inom honom kom vad han beskriver som ett "*avgrundsvrål*" som inte slutade förrän smugglarna kom springandes tillbaka för att få tyst på honom. Khalil fick ensam bära bådarnas ryggsäckar och stötta upp sin mamma, men de hittade åtminstone tillbaka till gruppen. Till slut nådde de fram till Sverige och tre månader därefter, efter att ha försäkrat sig om att Khalil kommit tillrätta i sitt nya land, återvände hans mamma till hemlandet, där hon har sitt liv.

Idag bor Khalil med en släkting i de centrala delarna av Göteborg, efter att tidigare ha bott ensam i olika andrahandslägenheter runt om i staden. Han talar nästintill perfekt svenska och läser in kurser som saknas för att han ska kunna studera vidare. Hans stora intresse är kultur och att skriva och drömmen är att arbeta med teater. Khalil är mycket tacksam mot sitt nya hemland och berättar att han oftast känner sig säker i Göteborg. En stor lättnad för honom är naturligtvis att få kunna leva ut, vara sig själv och få utlopp för sin sexualitet. Under vår intervju har han sminkat sig lätt med puder, mascara och lite läppstift. Han berättar om sitt nya liv i Göteborg och om sin släkting:

Hon vet inget. Jag måste tvätta bort det innan jag går hem. Jag saknar ju att ha min egen lägenhet och göra som jag vill. Men jag kan i alla fall klä mig som jag vill på stan. Jag är inte rädd. Jag tar för mig. Jag kanske har andra jämförelsemått än ni har, men det känns inte riktigt som att någon dömer mig. Och jag har äntligen fått ha sex med män. Inte så många, men några stycken. I mitt hemland pratar alla om att det enda bögar vill är att bli knullade. Att man ska få kuk i sig. Men du är ju också bög. Du vet att det är så mycket mer. Jag behöver inte sex. Jag behöver kärlek.

På fritiden umgås Khalil helst med vänner. Han beskriver sig själv som "*fullständigt integrerad*" i sitt nya land och i Göteborg. Han berättar om sina många vänner och är noggrann med att betona att han också har många svenska vänner, inte bara andra flyktingar. När jag frågar om hans upplevelser som flykting är det nästan som att jag använt ett skällsord:

Jag har aldrig gillat det ordet. Eller, jag flydde ju. Det är inte ju ordet egentligen. Men jag är inte bara en flykting. Jag är inte bara en bög. Du vet vad jag pratar om. Mina vänner vet det också. Men det är ju ironiskt. Jag har aldrig haft problem med att vara bög i Göteborg. Men att vara flykting gör mig ju lite mindre på något sätt. Hemma är det tvärtom. Bög: dåligt. Människor från andra länder med andra livshistorier: spännande och exotiskt. Bögflykting? Är jag dubbelbra eller dubbeldålig? Jag jobbar på att ta reda på det.

Åren av marginalisering och diskriminering verkar ha satt djupa spår i Khalil. Han träffar med tät regelbundenhet en psykolog som ska hjälpa honom att inte bara bearbeta traumatiska upplevelser och relationen till sin familj, utan även att få redskapen som krävs för att älska sig själv. Han säger om och om igen hur tacksam han är för möjligheten att få gå hos en "*riktig*" psykolog. Khalil har inte träffat sin familj sedan han anlände till Sverige, men pratar framförallt med sin mamma via Skype nästan dagligen. Han säger att han inte vet om han någonsin vill träffa dem igen - med ett undantag; han har inte bestämt sig om sin mamma än. Hon hjälpte honom trots allt att lämna hemlandet och "*gjorde något ingen annan gjort*" för honom. På grund av uppehållstillståndsregler och visumlagar får Khalil dock ändå inte åka hem och hans familj får inte resa hit. I dagsläget är detta inget som bekymrar Khalil; han har fullt upp med att arbeta med sig själv. Mellan suicidala tankar och känslor av upprättelse och frigörelse funderar han på att en dag göra en dokumentär om sin resa. Han vill släppa den i sitt hemland, men berättar att han har några kända personer i sin släkt och om han skulle försöka få den visad där skulle han dra skam över sin familj. Det sociala stödet från vännerna låter honom bearbeta sina idéer och bygga upp det självförtroende han aldrig tidigare haft. Förutom psykolog och vänner upplever Khalil att han även får bra stöd av de HBTQ-föreningar han brukar besöka. Han berättar att han där kan känna sig som "*alla andra*":

Jag försöker gå minst en gång i veckan. Det är inte längre bara för min skull. Nu kanske jag ju kan hjälpa någon som behöver hjälp. De flesta är inte bara HBTQ-are, men också flyktingar. Vi är väldigt olika och väldigt lika samtidigt. Det är en mycket öppen, mycket tillåtande miljö. Det finns inget jag inte kan säga där. Jag gick ett tag på träffar där det bara var andra flyktingar, men där vågade jag aldrig prata om snygga killar. Det kanske bara satt i mitt huvud, men det var som att vara tillbaka i Mellanöstern. Jag vågade inte.

Därutöver berättar Khalil att han känner sig friare i de mer centrala delarna av staden:

Jag har också bott i Bergsjön och Angered och jag råkade aldrig ut för något där heller. Men det tror jag ärligt mest berodde på att jag hela tiden tänkte på hur jag såg ut och vad jag gjorde och med vem.

I det stora hela verkar Khalil tillfreds med tillvaron i Göteborg. Han har hittat flera rum där han kan vara sig själv och ges utrymme att bearbeta svåra delar av sin historia. Fler än en gång återkommer han dock till det faktum att han inte längre har en egen bostad, utan måste bo hemma hos sin släkting. Han tycker att det förvisso är fritt och bra att bo centralt, men saknar en viktig pusselbit i sin jakt på självständighet. Han efterlyser säkra boenden och hade gärna sett att Göteborgs Stad hjälpte honom med det. I bostadssammanhang menar han att det inte är hans homosexualitet som begränsar honom, utan snarare hans identitet som flykting. Han säger:

Jag vet att det inte är lätt att hitta boende för någon här. Och hade jag bara varit en vanlig svensk bög, så kanske... Men med så många sökande på så lite lägenheter, varför välja en flykting? De verkar tycka att risken är större, eller något.

7.5. Homosexuell och polyamorös

Jonathan är i trettioårsåldern och bor med sina två pojkvänner Valle och Ennis i en av stadens västra delar. Polyamorösa, eller "*polys*" som han själv kallar dem, har romantiska känslor till mer än en person. Sådana förhållanden kan bestå av olika många och se ut på vitt skilda sätt, men i Jonathans fall är alla tillsammans med alla. Valle och Ennis träffades på en gayklubb för fyra år sedan och inledde kort därefter ett förhållande. När de flyttade ihop bodde Jonathan i lägenheten bredvid deras. En intensiv vänskap utvecklades till kärlek när Jonathan efter bara ett par månader märkte att han inte längre ville gå hem till sin egen lägenhet efter att de alla tre umgåtts. Efter att ha uppådat mod frågade han dem om känslorna var besvarade. Det visade sig att Valle och Ennis själva diskuterat samma sak, så utan att tveka flyttade Jonathan in med sina nya pojkvänner. Nu har de bott tillsammans i mer än två år och han har precis sagt upp sin gamla lägenhet, som han har hyrt ut i andrahand. Han berättar att det bästa med att ha två livskamrater är all kärlek - "*dubbelt upp!*" - som

hela tiden fås och ges, men också att det jobbigaste är att berätta för omgivningen. Han kom ut som homosexuell för cirka tio år sedan, men upplever att han fortfarande måste komma ut ur dubbla garderober i mötet med nya människor:

Mina föräldrar har alltid stöttat mig i min homosexualitet. Eller... mamma tyckte det var lite jobbigt i början tror jag. Men hon har alltid älskat mina pojkvänner och respekterat mina livsval. När jag berättade om Ennis och Valle och alltihop trodde de att jag skojade. Sedan kom alla frågor och alla 'Men det går väl inte?'. Nu är det bättre. De fattar att jag mår bra. Att jag är lycklig. Men jag vet inte hur många gånger jag kommit ut. För familj, för vänner, på universitetet, på jobbet. Först som gay och sedan som poly. Ibland samtidigt. Jag blir liksom aldrig färdig med komma-utandet. Och det är klart att det är läskigt. Särskilt på jobbet. Vad ska chefen tycka? Kommer mina kollegor ta avstånd nu? Tror de att jag försöker värva dem till någon sexkult? En vän som också är homosexuell och poly hade inte ens berättat för sina föräldrar att han var gay, så när han berättade om sina killar trodde de att han blivit hjärntvättad av en sekt. Nu har de också vant sig. När de märkte att allt ändå är ganska normalt.

På fritiden spelar Jonathan fotboll. Hans lagkamrater vet att han är homosexuell, men han har fortfarande inte berättat att han är en del av ett "*throuple*" - ett trepar. Han trivs mycket bra som en i laget och tycker det känns onödigt att riskera sammanhållningen genom att komma ut igen. För ett halvår sedan bytte han jobb och han upplever att kollegorna där varit mycket stöttande och nyfikna. Vissa negativa upplevelser har dock gjort honom tveksam inför avgörandet av när det är läge att berätta och när det är bättre att inget säga. Han menar att folk i allmänhet inte haft några problem med hans homosexualitet, men att desto fler verkar tycka att det är "*konstigt att vara ihop med fler än en*". Han är ännu inte bekväm med att paret visar sin kärlek alltför offentligt och säger att han inte vill ta onödiga risker. Sin förra pojkvän höll han ofta i handen då de var ute och promenerade och han säger sig längta till den dag då han återigen kan hålla sina partners i handen offentligt.

Jag frågar om de som par kan hitta stöd från människor med liknande livsvillkor - det vill säga från andra polyamorösa. Jonathan säger att polyamori är vanligare än de flesta verkar tro:

Det finns relativt många polyamorösa par här i Göteborg. Man tror kanske inte det, för vi syns inte så mycket. Men vi känner några stycken och jag har faktiskt bara det senaste året läst ett par reportage om andra gay-polys här i stan. Att vara poly går bra ihop med att vara gay och att vara gay går bra ihop med att vara poly.

Han fortsätter med att berätta att han inte håller det för omöjligt att paret någon gång i framtiden tar in en fjärde part i sitt förhållande, men att de "*inte anställer just nu*". Han skrattar och jag påpekar att han verkar ha självdistans. Nästan med ens blir han allvarlig och säger att "*det måste man ha*". En förutsättning för att inte bara vara homosexuell, utan dessutom polyamorös, är att kunna skratta åt sig själv och ta allt med en klacksark. Han berättar att paret hela tiden blir ifrågasatt och att frågorna oftast handlar om det sexuella:

Diskussionen går nästan alltid från 'Hej' till att direkt hamna på hur vi har det i sängkammaren. Som homosexuell undrar man vem som ger och vem som tar emot. Som poly ska alla veta vem som är var och helst i vilken position. Jag tycker generellt att det är bra med ett visst mått av sund nyfikenhet, men att rakt ut fråga mig om jag tar två i rumpan samtidigt är så jävla oförskämt. Jag frågar inte dem hur de ligger med sina fruar. Och jag vill inte veta heller. Folk är helt besatta. Kanske det ligger i ordets natur också. 'Homosexuell' leder ju tankarna direkt in på sex. Kanske 'homosensuell' vore bättre. Vi är inga sexgalningar. Vi vill inte ha ett öppet förhållande. Och bara för att vi är bögar betyder det inte att man kan spruta ur sig vilka frågor som helst.

Jonathan menar att det är en tunn linje mellan acceptans och förakt. Han och hans pojkvänner har i staden råkat ut för bådadera. Som homosexuell har han själv stött på homofobi genom exempelvis skällsord och knuffar. Som polyamorös har han ofta blivit bemött med oförstånd. Han saknar därför en "*allmän medvetenhet*" kring fenomenet för att tvätta bort en del av dess tillhörande stigma. Paret har dock även fått mycket stöd och som helhet tycker Jonathan om att bo i Göteborg:

Jag har alltid haft lätt att få vänner och jag har kunnat påverka min egen livssituation. Men mitt Göteborg är kanske inte som alla andras Göteborg. Jag har ofta gått min egen väg, vilket ibland varit svinjobbigt, men som oftast gett

utdelning i slutändan. Ibland känns det som att jag har tillgång till delar av Göteborg inte alla får se. Jag får ibland inbjudningar till undergroundgayklubbar och träffar med andra polys. Det är spännande och känns lite hemligt. Och just där och då skiter jag i att jag också ofta exkluderas, eller exkluderar mig själv, från andra sammanhang.

8. ANALYS

8.1. Amir

Genom intervjun med muslimske Amir går det att dra slutsatsen att hans sexuella läggning, som begränsade honom i hemlandet, här i Göteborg har varit främjande på så vis att den ligger till grund för inte bara hans karriär, men också till en stor del av hans sociala identitet. Med det inte sagt att det varit enkelt; han beskriver hur han i samband med att han kom ut blev dömd av familj och vänner i både Iran och i Sverige. En stor skillnad ligger i att han i sitt hemland inte såg någon möjlighet att kunna praktisera rätten till staden och leva sitt liv fullt ut. Därigenom hade det inte heller varit möjligt för honom att helt och fullt känna sig delaktig i samhället. Även i 1980-talets Göteborg såg han sig tvingad av heteronormativa, hegemoniska strukturer att leva i ett sexuellt förhållande med en kvinna eftersom han fortfarande inte skaffat sig någon status i det svenska samhället.

Det var först efter ett flertal år som han fått tillräckligt hög självkänsla - mycket tack vare en social samhörighet med andra i liknande situation - att han både kunde leva ut sin homosexualitet och börja utkräva rätten till staden. Han nämner att det inte fanns någon förening han kunde identifiera sig med som kunde hjälpa honom på det sätt han hade behövt bli hjälpt och att han därför startade en egen. Genom att han blivit hotad och länge känt sig utanför samhället kunde han tack vare en ökad social trygghet använda sina negativa upplevelser som bränsle till att själv "*kämpa*", ta plats och lägga grunden till den förening som idag hjälper stärka självkänslan hos andra människor i liknande situation som han själv varit i. Föreningen har stadigt växt och han noterar hur viktigt dess arbete är för dem som söker sig dit samt deras möjlighet att känna sig delaktiga i samhället. Det går alltså att hävda att genom det sätt Amir praktiserat rätten till staden utgör han även en funktion för den sociala hållbarheten i Göteborg. Det är därför motsägelsefullt att staden, enligt honom, inte satsar mer

resurser i form av finansiering till föreningsverksamheten då ett av delmålen i ovan nämnda åtgärdsprogram (Göteborgs Stad, 2017) syftar till ett för alla öppet och tillgängligt föreningsliv.

Amirs sexuella identitet har krockat med den religiösa. Han nämner att det beror på hur Koranen tolkas och att han trots sin tro tagit avstånd från att aktivt utöva islam. Detta går att jämföra med tidigare nämnda studie av Sarno et al. (2015) om upplevd oförenlighet mellan de båda identiteterna samt den av Hamdi et al. (2018) om olika strategier att hantera dessa oförenligheter såsom att ge den sexuella identiteten företräde framför den religiösa eller att tolka Koranen på ett sätt som gör den förenlig med den sexuella läggningen. Amir nämner också att homosexualitet inte existerar i Iran enligt regimen där. Detta kan relateras till ovan nämnda begrepp homoerasure (Hamdi et al., 2018), vilket kan hjälpa till att förklara varför det, med Amirs bakgrund i åtanke, var särskilt svårt för honom att komma ut och finna sin plats i staden.

Med studiens intersektionella ansats måste även diskuteras det faktum att Amir inte enbart är muslim och homosexuell, utan också invandrare. Han menar att detta medfört att han, trots att han generellt sett känner sig trygg i staden, ogärna går ut på helgkvällar, på grund av rädsla för diskriminering och den hotbild han lever under. Han upplever att det saknas trygga mötesplatser i staden; kanske särskilt för honom som kommit ut offentligt i media och aktivt föreläser om HBTQ-rättigheter. Utövandet av rätten till staden har för Amir alltså kommit med ett pris. Genom att exemplifiera med att han "*måste spela dubbelt*" och, på grund av sin sexualitet, blir ifrågasatt om han exempelvis skulle gå till någon iransk förening visualiseras hur den ena identiteten inskränker den andra identitetens åtkomst till vissa offentliga rum. Samtidigt har hans normbrytande livsvillkor alltså även möjliggjort både hans karriär och en stor del av hans sociala identitet tillsammans med människor med snarlika livsvillkor som han själv. Han beskriver sig själv som en aktivist som inte bara kämpar för sig själv utan för andra. Det är värt att notera att han utkräver rätten till staden trots att han lever under hot; något som annars måste sägas utgöra en begränsande faktor till möjligheten att praktisera denna rätt.

Han nämner att det är mer osäkert i icke-centrala stadsdelar, vilket därför måste antas påverka de människor som bor, arbetar och/eller studerar i dessa områden på ett

negativt sätt i termer av social delaktighet och rätten till staden. Det går heller inte att bortse från rättvisaspekten i att det utifrån detta perspektiv, enligt Amir, är säkrare att vara exempelvis homosexuell i Örgryte än i Hjällbo. Detta måste förmodas påverka den sociala hållbarheten negativt. För att motverka detta krävs, enligt Amir, att samhället satsar på skolan och där, från tidig ålder, arbeta med att förändra attityder och bryta isolering. Han säger "*det är inte en stad för alla*" vilket helt motsäger Göteborgs Stads (2017) mål om att vara just "*en stad för alla*". Kanske hade exempelvis de trygga mötesplatser Amir eftersöker kunnat stärka den sociala delaktigheten för människor med normbrytande livsvillkor på ett sådant sätt att möjligheten att praktisera rätten till staden också stärkts. Amir berättar även att han inte vågar vara öppen med sin sexualitet gentemot sin tandläkare, vilket bör jämföras med den av Göteborgs Stad (2014) diskuterade trygghetsaspekten, där HBTQ-personer inte ska behöva oroa sig för utsatthet i möten med vården.

8.2. Joseph

För mörkhyade Joseph var det enkelt att komma ut, vilket kan antas höra ihop med att han kommer från socioekonomiskt goda omständigheter med bra vänner och stöd från sin familj. I skolan var han en av få mörkhyade, vilket han knappt ens hade reflekterat över innan högstadiet, då olikheter började uppmärksammas och inte alltid till det bättre. Med andra ord stigmatiseras vissas livsvillkor och identiteter relativt tidigt i utvecklingen. Tack vare en trygg grund med ett gott socialt kapital och en maskulin, muskulös fysik har Joseph kunnat hantera skällsord gällande såväl sin hudfärg som sin sexualitet väl och sluppit lindrigt undan vad gäller våld. Enligt Amir kan en människas sexualitet många gånger avslöjas genom personens kroppsspråk, vilket verkar överensstämma med Josephs reflektion om att sättet han rör sig på och talar får människor att ta för givet att han är heterosexuell. Detta tjänar som ett bra exempel på hegemonisk maskulinitet (Herz & Johansson, 2011) och det måste här antas vara minst lika svårt att förändra sådana djupt rotade ideal som att förändra sitt kroppsspråk, vilket delvis kan förklara varför de människor som avviker från könsnormerna riskerar att vara mer utsatta i samhället.

Joseph uppger att han känner sig trygg i Göteborg och att han upplever att han kan och får vara överallt. Liksom Amir menar han dock att helgerna, av naturliga skäl, är mer osäkra, vilket också gäller de icke-centrala delarna av staden, varför han undviker

dessa. Genom att människor, som Joseph, undviker särskilda stadsdelar och andra, av olika anledningar, kanske inte har möjlighet att lämna sin del av staden är det inte alldeles märkligt att Göteborg har rykte om sig att vara en av Sveriges mest segregerade städer. Precis som flera av respondenterna låter antyda menar Joseph även att rasism förefaller vara ett mer utbrett problem än homofobi - även om det för just honom givetvis kan vara så att han inte blivit lika utsatt som andra HBTQ-personer på grund av sin maskulina framtoning. Han ger inte heller uttryck för att det i hans fall skulle finnas en eventuell upplevd oförenlighet (Sarno et al., 2015) mellan de båda identiteterna.

Joseph söker praktisera rätten till staden genom ett slags språkmakt, där han försöker vara så öppen som möjligt och bidra till normalisering av sin sexuella läggning genom att undvika könsneutrala ord samt att alltid rätta personer som förutsätter att han är heterosexuell. Kanske rotar detta sig i att vilja ge ett gensvar till alla de invektiv han har kallats? Han verkar välmedveten om diverse heteronormativa strukturer som i den "*straighta värld*" han som ingenjör ofta befinner sig i ständigt gör sig påminna. Han "kräver" sin plats i staden och talar om vikten av samhällets gemensamma ansvar med att arbeta mot fördomar, rasism och homofobi, vilket sannolikt skulle öka utsatta människors känsla av delaktighet. Genom att åskådliggöra sin brors bisexualitet och ovilja att vara öppen med denna inför föräldrarna signalerar han stigmat kring normbrytande sexuella läggningar - även inom familjer som redan visat sig vara accepterande mot homosexuella familjemedlemmar.

Joseph reflekterar därutöver på ett intersektionellt vis hur hans olika normbrytande livsvillkor i samverkan med varandra leder till att han både blir sedd och förbisedd och gör ingen åtskillnad på negativ eller positiv diskriminering; han vill bara bli behandlad på ett jämlikt vis. För att uppnå detta menar han att det krävs en öppenhet kring olika ämnen och livsvillkor och liksom Amir betonar Joseph att skolorna har en viktig roll att spela i normaliseringen av icke-normer. Med andra ord ska öppenhet och språkmakt inte underskattas som främjande faktorer vad gäller rätten till staden. Genom att belysa att vi är lika i våra olikheter kan människors delaktighet i samhället alltså eventuellt öka och bidra till ett mångfaldssamhälle där alla får möjlighet att ta plats.

8.3. Tom

Tom är öppen med sin homosexualitet och har fått bra stöd från såväl familj som vänner. Han ger dock uttryck för att han ibland också måste komma ut som döv. Som exempel kan nämnas då han skulle berätta för sin nuvarande pojkvän och var orolig att funktionsnedsättningen skulle avskräcka honom från att vilja fortsätta träffas. Han berättar även att han emellanåt samtidigt behövt komma ut inte bara som homosexuell utan dessutom döv, vilket av sättet han säger det på tyder på att det föreligger ett visst mått av stigma också kring hans dövhet.

Tom verkar uppleva att hans båda minoritetsidentiteter inte alltid är helt förenliga med varandra. Han säger exempelvis att han tyckt att det varit svårt att berätta om sin sexualitet för sina döva föreningsvänner av rädsla att stötas ut ur gruppen samt att han ogärna springer ensam eftersom han är extra utsatt. Därutöver känner han sig inte alltid helt hemma i gaykulturen, som han beskriver som "*högljudd*". Han efterlyser därför, liksom Amir, fler öppna och fördomsfria mötesplatser i Göteborg. Även om det inte finns någon förening för just döva homosexuella har han lyckats hitta ett par föreningar som passar in på varsitt normbrytande livsvillkor. Föreningslivet har haft stor betydelse för Tom, som genom detta både fått många nya vänner samt funnit sin plats i staden. Föreningarna - förmodligen tillsammans med stödet hemifrån - har bidragit till att han känner sig delaktig i samhället, vilket verkar ha haft en positiv inverkan på hans självkänsla. Detta kan jämföras med de slutsatser som King et al. (2018) drar om att just en hög delaktighet har positiv inverkan på det psykiska välmåendet. Tom ger genom hela intervjun sken av att ha en självdistans som troligtvis hjälper honom hantera exempelvis homofobi genom att slå "*dövörat*" till. Många i hans omgivning kan teckenspråk, vilket förmodligen inte bara underlättar samtal, utan också bidrar till en starkare social samhörighet med dem runt omkring honom. Generellt sett verkar hans båda minoritetsidentiteter alltså inte begränsa honom alltför mycket i vardagen och han menar att han oftast kan känna sig trygg som öppet homosexuell i staden.

Tom säger sig inte ha reflekterat över möjligheten att påverka sina omständigheter - kanske för att han inte sett ett sådant behov - men låter inte heller sina fysiska begränsningar stoppa honom från att njuta av stadens kulturliv. Tack vare en så enkel sak som en liten textremsa öppnar Göteborgsoperan upp för att människor som annars

inte skulle kunna ta del av dess föreställningar också får en plats i detta urbana rum. För just Tom har behovet av tolkar inte varit stort, men han lyfter fram hur tillgängligheten av appar, stödgrupper, textade TV-program och andra hjälpmedel bidragit till att han kan bli hörd och därigenom praktisera rätten till stadens offentliga rum.

8.4. Khalil

Khalil såg sig tvingad att fly från sitt hemland, då han bröt mot normer om sexualitet och om hur män ska uppföra sig. Det går här att dra paralleller till Campbell et al. (2010) som talar om hur människor tvingas fly undan förföljelse och förtryck; till Hamdi et al. (2018), vilka behandlar homoerasure och att tvingas hålla tillbaka den sexuella identiteten samt till Avrahami (2007) då hon diskuterar hur stigma riskerar leda till social utstötning. Det finns även likheter med de tankar som uttrycks av Amir och Joseph om kroppsspråk, vilket kan jämföras med homohysteria och att avvika från könsnormerna (Hamdi et al., 2018) samt med hegemonisk maskulinitet som behandlar de maskulina ideal samhället förhåller sig till (Herz & Johansson, 2011). Khalil skulle "*botas*" genom böner och hormoner och såg ingen möjlighet att leva på det sätt samhället krävde av honom. Han såg med andra ord ingen möjlighet att praktisera rätten till staden i sitt hemland.

Vad gäller komma ut-processen anförtrodde sig Khalil till sin mamma, men inte till sina manliga familjemedlemmar. Hon försökte hjälpa honom utifrån de kulturellt givna förutsättningarna och när det inte fungerade hjälpte hon honom att fly, vilket underlättades av att familjen hade en god ekonomi. Mamman verkar alltså inte ha sett någon möjlighet att ändra den rådande hegemoniska maskuliniteten eller heteronormativiteten, utan handlade utefter sina förutsättningar. I Göteborg upplever Khalil att han kan leva ut sin homosexualitet och sitt personliga uttryck genom kläder och smink - men inte fullt ut. Han har fortfarande inte kommit ut för sin släkting, varför han måste tänka på hur han klär sig och sminkar sig inför henne. Khalil känner sig inte heller trygg nog att helt leva ut utanför de centralare delarna. Samtidigt menar han att han oftast känner sig säker, vilket han delvis tillskriver sina referensramar och alltså jämför sitt liv här med sitt liv i Mellanöstern.

Khalil upplever att han fått mycket stöd från stadens HBTQ-föreningar och att båda hans normbrytande livsvillkor där har fått plats. Han har fått många vänner, vilket tillsammans med möjligheten att träffa en psykolog, där han kan bearbeta trauman och lära sig älska sig själv, kan antas ha bidragit till en högre självkänsla och att han nu känner sig delaktig - "*integrerad*" - i Göteborg. Han verkar mycket tacksam mot samhället för att han ges möjlighet att studera och drömma om framtiden. Han säger att han tar för sig och att han inte längre enbart går till HBTQ-föreningarna för sin egen skull, utan också för att hjälpa andra, vilket likt hos Amir kan ses som ett uttryck för utövandet av rätten till staden. Han har hittat rum där han kan vara öppen som sig själv och känna sig som "*alla andra*". I intervjun säger han "*du är ju också bög*" och att jag därför vet vad han pratar om. Detta uttrycker en känsla av samhörighet; att vår gemensamma sexuella minoritetsidentitet förmodligen gjort att vi delar vissa snarlika erfarenheter.

Till skillnad från träffarna på HBTQ-föreningarna upplevde Khalil att hans båda minoritetsidentiteter ej var helt förenliga med varandra på träffar för andra flyktingar och att han där inte kände sig bekväm med att vara öppen med sin sexuella identitet. Han säger att det kändes "*som att vara tillbaka i Mellanöstern*", med vilket han förmodligen åsyftar att de heteronormativa strukturerna inte är bundna till landsgränser, utan fortfarande påverkar individer efter att de flytt sina hemländer. Han uppger därutöver att han ogillar epitetet flykting och poängterar att han också har ett flertal svenska vänner. Detta signalerar att det finns ett stigma kopplat till hans identitet som flykting och som han vill frigöra sig från. Khalil ger på ett intersektionellt sätt uttryck över att inte "*bara*" vara flykting och inte "*bara*" vara homosexuell och reflekterar över huruvida de båda minoritetsidentiteterna gör honom "*dubbelbra*" eller "*dubbeldålig*". Han menar att hans homosexuella identitet inte påverkat honom negativt i Göteborg, men att vara flykting gör honom "*mindre*". Detta jämförs med hemlandet, där han upplever att stigmat kring homosexualitet är stort, men att människor från andra länder ses som "*spännande*" och "*exotiskt*". Problematiken i detta ligger givetvis i att han då inte kan känna att han helt passar in i något av samhällena. Det ska dock tilläggas att han i hemlandet "enbart" är homosexuell och alltså inte flykting, som han är här i Sverige. Han menar att det framförallt är hans identitet som flykting som begränsar honom då han söker boende, då fördomar gör att andra bostadssökande premieras. Han skulle därför önska att

Göteborgs Stad kunde hjälpa honom att hitta ett säkert boende, vilket för honom skulle öka känslan av frihet.

För Khalil blandas i dagsläget suicidala tankar med känslor av upprättelse. Här kan paralleller dras till King et al. (2018)⁸ som menar att homosexuella generellt sett är mer självmordsbenägna än heterosexuella samt att denna tendens minskar när individernas självkänsla ökar. Khalil vill göra en dokumentär om sina upplevelser och släppa i hemlandet. Detta kan ses som att han härifrån försöker kräva den plats han där aldrig gavs utrymme till och som ett närmande mot rätten till staden. Han säger dock att en sådan dokumentär skulle dra skam över hans familj. En begränsande faktor kan i detta sammanhang alltså sägas vara det stora stigma som han menar omger homosexualitet i hemlandet.

8.5. Jonathan

Liksom flera andra respondenter uppger Jonathan att komma ut-processen inte varit alldeles enkel. Han upplever att polyamori och homosexualitet passar mycket väl ihop, men menar även att han måste komma ut ur dubbla garderober och att denna process aldrig tar slut; det finns alltid någon ny person att berätta för. I Jonathans fall har hans homosexuella identitet utgjort mindre bekymmer än hans polyamorösa i det att det, enligt honom själv, fortfarande finns ett stort stigma kring fenomenet. Förvisso talar han också om homofobi i form av skällsord och knuffar, men verkar tycka att stigmat kring polyamori är större. Måhända kan detta härledas till den homonormativitet Nilsson (2010) menar har bidragit till nya normer gällande homosexualitet och, kan man anta, därigenom minskat stigma. Hur det än är med den saken vill Jonathan och hans pojkvänner inte hålla varandra i handen offentligt och han har ännu inte kommit ut som polyamorös inför kamraterna i sitt fotbollslag av rädsla att riskera sammanhållningen däri. Det talas ofta om att det inom fotbollsvärlden råder en stark heterokultur. Om så är fallet i Jonathans lag ska låtas vara osagt, men det är här intressant att dra en parallell till det av Herz och Johansson (2011) diskuterade begreppet underordnad maskulinitet, enligt vilket homosexuella män är underordnade heterosexuella män, vilket kan hjälpa till att förklara komplexiteten i komma ut-processen. Det är hur som helst inte alltid självklart när

⁸ Under förutsättning att resultatet även kan antas gälla en bredare population än den som undersökts i studien.

och vem Jonathan ska komma ut inför och han nämner att han exempelvis kände oro inför att berätta på sin arbetsplats.

Jonathan har stöttande föräldrar och vänner, kärlek från inte bara *en*; utan *två* pojkvänner, förstående arbetskamrater samt bekanta som lever med samma minoritetsidentiteter som han själv. Det måste med andra ord antas att han har en god social samhörighet med andra och goda förutsättningar för att känna delaktighet i samhället. Då han uppger att han kunnat påverka den egna livssituationen - vilket trots att det varit jobbigt har lönat sig - ger han uttryck för att ha praktiserat rätten till staden. Han säger att han ofta exkluderas, eller exkluderar sig själv, från vissa sammanhang. Detta kan tolkas som att han ser vikten, och möjligheterna, i att själv engagera sig och utkräva rätten till staden. Båda hans minoritetsidentiteter verkar förstärka varandra och han och hans pojkvänner ges tillgång till rum få andra får se, såsom undergroundklubbar för homosexuella samt hemliga träffar för polyamorösa. Det kan dock inte sägas att han kan röra sig helt fritt i staden eftersom han exempelvis alltså fortfarande känner oro inför att hålla sina båda pojkvänner i handen offentligt.

I intervjun framkommer det att paret mycket ofta ifrågasätts. Av denna anledning tvingas de lika ofta befinna sig i ett slags försvarsposition. Liksom för Amir och Khalil handlar en stor del av kommentarerna och frågorna om sex, och då inte enbart allmänna frågor, utan snarare om grova detaljer. Detta signalerar en brist på respekt och hade inte accepterats mot vem som helst i samhället - eller som Jonathan själv säger: "*Jag frågar inte dem hur de ligger med sina fruar*". Genom flera av intervjuerna att döma, där respondenterna alltså antytt samma sak, verkar det som att normer om vett och etikett samt lämpliga samtalsämnen är annorlunda då de riktas gentemot homosexuella. Att, som Jonathan föreslår, skapa en allmän medvetenhet kring polyamori är därför kanske ett bra sätt att minska stigmat kring fenomenet. Kanske skulle detta kunna passa inom ramen för den skolsatsning som Amir och Joseph föreslår. Ett annat sätt att bidra till en normalisering av homosexuella, polyamorösa par skulle kunna vara för Jonathan och hans pojkvänner att hålla varandras händer offentligt och därigenom börja praktisera rätten till staden. Risker finns förstås att de då, liksom Amir, skulle utsättas för någon form av hot.

9. DISKUSSION

Samtliga respondenter gav, i olika utsträckning, uttryck för att ha upplevt stigma kopplade till sina normbrytande livsvillkor. Detta visar sig bland annat i ett slags komma ut-problematik, där vissa menar att de - flertalet gånger, i nya sammanhang - dessutom behöver komma ut ur dubbla garderober. Förutom en rädsla inför hur omgivningen ska reagera ter sig denna problematik även genom att respondenterna inte kan leva ut helt och fullt i staden, vilket måste sägas påverka deras känsla av delaktighet på ett negativt vis. Vissa upplevde att båda deras normbrytande livsvillkor var mer förenliga med varandra än andra. De två respondenter som härstammar från andra kulturer vittnade om att det har varit svårt att komma ut eller att fritt visa upp sina personliga uttryck inför sina landsmän och menade även att kroppsspråk och klädval kan avslöja en persons sexualitet eller avvika från normen och därmed leda till ökad utsatthet i samhället. Andra menade att de egna minoritetsidentiteterna å ena sidan passar väl ihop och till och med kan förstärka varandra, men å andra sidan att stigmatiseringen kring den ena minoritetsidentiteten samtidigt är högre än den kring den andra. Att leva med dubbla normbrytande livsvillkor kan således också innebära dubbla stigma att förhålla sig till. Graden av stigma de olika minoritetsidentiteterna emellan är varierande och det kan antas att stigma kring att exempelvis vara döv generellt sett är lägre än kring att vara polyamorös eller homosexuell. Som exempel på faktorer som verkar begränsande för känslan av delaktighet kan alltså huvudsakligen nämnas heteronormativa och hegemoniska strukturer som stigmatiserar vissa livsvillkor och beteenden, försvårar möjligheten att realisera rätten till staden och riskerar leda till exempelvis garderobsbeteende och social utstötning.

Stigma förefaller dock vara föränderligt över tid och rum, vilket kan exemplifieras genom Khalils eller Amirs berättelser. Det som är begränsar en i ett samhälle, kan vara det som främjar ens möjligheter till social samhörighet och till att utöva rätten till staden i ett annat. I fallet med Amir har han efter att ha blivit hotad och diskriminerad och efter att ha fått tillräcklig "*status*" och självkänsla kunnat vända ett begränsande livsvillkor till ett möjliggörande sådant. Han har gjort sig en röst och nu söker sig människor till hans förening för att själva få stöd, vänner och självkänsla. Genom sättet Amir utövat rätten till staden på utgör han nu alltså en funktion för den sociala

hållbarheten i Göteborg. Det har dock krävts socialt stöd från vänner, starkt engagemang och ett lika starkt sinne att inte låta sig kuvas efter årtal av hat och hot - vilket för många andra resulterar i begränsningar gällande såväl vardagsliv som åtkomst till offentliga rum och därutöver rätten till staden. Khalil var i hemlandet starkt begränsad av sin homosexualitet, men upplever nu att identiteten som flykting begränsar honom mer. Han verkar själv ha blivit så påverkad av normer och hegemoniska strukturer att han nu tvingas arbeta hårt för att nå en självacceptans och förstå om han är "dubbelbra" eller "dubbeldålig" som "bögflykting". Han menar dock även att han inte bara är homosexuell eller flykting och ger här uttryck för att de båda identiteterna - tillsammans med helt andra delar av honom - måste förstås i relation till varandra. Vad gäller arbetet med att stärka delaktigheten i staden är det med andra ord viktigt att arbeta intersektionellt.

Den enskilt viktigaste främjande faktorn vad gäller delaktighet i samhället förefaller enligt respondenterna vara god social trygghet. Av intervjuerna framkom att de som kände stöd från familj och vänner haft enklare att både komma ut och också leva ut i samhället. Ett flertal var engagerade i olika föreningar, vilka - då de ofta erbjuder människor ett rum och en möjlighet att vara sig själva i - sades ha haft en stor positiv inverkan på respondenterna i termer av stöd, social samhörighet och ökad självkänsla. Vissa respondenter gav uttryck för att det var just föreningslivet som gett dem självkänslan och verktygen de behövde för att ha möjlighet att påverka sin livssituation, praktisera rätten till staden och kräva sin plats i offentliga rum. För en respondent, som inte ingått i någon förening, hade - utöver stöd från vänner och familj - goda socioekonomiska faktorer och ett maskulint kroppsspråk underlättat hans liv och möjligheter att vara sig själv samt att känna delaktighet. Han, liksom flera andra respondenter, menade att säkerheten för homosexuella skiljer sig beroende på var i staden man befinner sig och att de centralare delarna av staden är de tryggaste. En annan respondent, Amir, uttryckte det som att exempelvis Örgryte och Hjällbo är som helt olika städer. Samtidigt gör socioekonomiska förutsättningar det svårt för många människor att flytta och helt enkelt byta stadsdel. För exempelvis Khalil, som är flykting, och upplever att stigmat kring denna del av hans identitet är så högt att det begränsar honom från att över huvud taget få en bostad, är problematiken ännu större. Möjligheten att praktisera rätten till staden och dess offentliga rum har alltså inte bara att göra med *vem* man är, utan även med *var* man bor, arbetar, studerar och så vidare.

Ur hållbarhetsperspektiv är detta inte bara orättvist; det är också ohållbart att åtkomligheten till vissa offentliga rum begränsas för människor på grund av exempelvis sexuell läggning eller hudfärg och att de inte kan hålla sin partner i handen utan att tänka på vilken stadsdel de befinner sig i. Den globalt ökande trenden med snabb urbanisering medför att urbana områden, i mångt och mycket, har stor påverkan på hållbarheten i världen. Av denna anledning måste realiserandet av rätten till staden sägas vara extra relevant i en segregerad stad som Göteborg.

De olika respondenterna gav, utöver osäkra stadsdelar, även uttryck för ett flertal andra otrygghetsfaktorer relaterade till deras minoritetsidentiteter. Som exempel kan nämnas Tom som är döv och inte vill springa ensam när det är mörkt då han är extra utsatt; Amir som inte vill berätta för sin tandläkare sedan många år att han är homosexuell eftersom han vill vara säker på att få god tandvård och dessutom undviker att gå ut på helgen på grund av hotbilden som finns mot honom; Jonathan som är öppen med sin sexualitet men inte vågar berätta för sina lagkamrater att han är polyamorös av rädsla att förstöra gruppdynamiken - eller Khalil som inte vågar bära smink inför sin släkting. Dessa exempel visar hur svårt det kan vara att kräva sin plats i samhället; sin rätt till offentliga rum; rätten till staden och att vara delaktig däri.

Vissa respondenter uppgav att de tack vare sina minoritetsidentiteter ges tillträde till rum och bekanskap som de annars skulle gått miste om. Detta var särskilt tydligt för dem som var engagerade inom föreningslivet och pratade om gemenskapen däri. Jonathan menade att de båda minoritetsidentiteterna oftast är förenliga med varandra, vilket exempelvis tar sig uttryck i att han ibland får inbjudningar till träffar för likasinnade eller klubbar som ej är öppna för allmänheten. För exempelvis Tom, där de båda minoritetsidentiteterna oftast är förenliga med varandra, var det, trots att han i vanliga fall är öppen med sina normbrytande livsvillkor, svårt att komma ut som homosexuell inför sin dövförening. I andra fall uppgav respondenterna att deras normbrytande livsvillkor ibland är oförenliga med varandra, så att den ena identiteten inskränker den andra identitetens åtkomst till vissa rum. Som exempel kan nämnas Amir som berättade att det är svårt att vara homosexuell på den iranska föreningen. Vidare menade Joseph att han "*upplever mer rasism än homofobi*", vilket skulle kunna tillskrivas den nya homonormativitet som diskuteras av Nilsson (2010) eller bero på att hans kroppsspråk inte låter avslöja hans sexualitet. Då han uppgav att han

av trygghetsskäl ogärna vistas i de icke-centrala delarna av Göteborg gav han uttryck för hur hans normbrytande livsvillkor inverkar på hur han rör sig i staden och i olika urbana rum.

I det åtgärdsprogram som Göteborgs Stad (2017) har arbetat fram för att förbättra livsvillkoren för stadens HBTQ-personer syftar de två första delmålen till att arbeta mot *utsatthet och diskriminering* samt att HBTQ-personer ska kunna delta aktivt i samhällslivet via *mötesplatser och inkluderande rum*. Invånarna ska enligt programmet erhålla likvärdig service och staden ska arbeta med att förhindra exkluderande strukturer. Dessutom ska alla aktivt kunna delta i samhällslivet. Staden säger sig sträva efter mötesplatser för HBTQ-personer, samtidigt som flera av respondenterna i denna studie uppger att de saknar just sådana. Mot bakgrund av ovan redovisat resultat lämnar staden, enligt respondenterna, alltså fortfarande en del i övrigt att önska - även om själva programmet i sig är en god start och sträcker sig fram till år 2021. Respondenterna uppger att de förvisso överlag känner sig trygga i Göteborg, men vittnar samtidigt om faktorer som begränsar deras delaktighet, såsom exempelvis att det inom stadens gränser råder stor skillnad mellan olika stadsdelar. Hur ska Göteborgs Stad hantera att det är säkrare att vara homosexuell i en stadsdel än i en annan, eller att stigmat kring en viss religion gör det relativt enkelt att vara homosexuell på en plats, men desto svårare att utöva nämnda religion? Det råder enligt respondenterna även ett slags komma ut-problematik, vilket kan förhindra vissa från att helt vara delaktiga i samhället eller exempelvis känna sig trygga inför mötet med vården. En respondent, Amir, menade att Göteborg "*är inte en stad för alla*", i rak motsats till stadens mål, och att staden inte satsar tillräckligt med resurser på föreningslivet. Samtidigt förekommer bland respondenterna också exempel där de i staden kunnat lära sig det svenska språket, integreras i den svenska kulturen, få tillgång till utbildning och terapi samt känna samhörighet genom föreningsliv. Främjande faktorer gällande delaktighet kan också handla om tillgång till hjälpmedel och i Toms fall har en enkel textremsa öppnat upp för att han, som inte hör ett ljud, kan ta del av urbana kulturrum.

För att öka människors samhörighet och delaktighet i samhället - och därigenom bidra till uppfyllandet av delmålen och den sociala hållbarheten i staden - efterlyste flera av respondenterna trygga mötesplatser för homosexuella i staden. Dessa ska vara öppna,

fördomsfria platser så att alla möjliga livsvillkor får plats däri, och ska utgöra ett komplement till stadens HBTQ-föreningar och gayklubbar. Det är problematiskt att vissa homosexuella upplever att det är för mycket heterosexuella på stadens gayklubbar och att dessa ej känns helt trygga. Dessutom gav flera respondenter även uttryck för att vilja se ett slags intersektionellt värdegrundsarbete på bred front, vilket ska syfta till att skapa en allmän medvetenhet om olika normbrytande livsvillkor. Genom ett öppet samhällsklimat och normalisering av icke-normer så att andras olikheter inte behöver vara något dåligt, kan stigmat kring vissa fenomen och beteenden därigenom minska, vilket förhoppningsvis kan bidra till minskad marginalisering och ökad social inkludering. Respondenterna föreslog att det ska satsas mer resurser på skolorna och att arbetet mot fördomar ska börja där och i tidig ålder. Vissa av respondenterna, såsom exempelvis Joseph, som använder sig av språkets makt för att bidra till ökad normalisering, och Amir, som genom sin förening föreläser i skolor och sprider kunskap runtom i staden, kan sägas redan ha påbörjat detta värdegrundsarbete och därigenom även praktisera rätten till staden.

Vad gäller stadens fortsatta arbete med den sociala hållbarheten vore det klokt att ha ovanstående i tankarna. Göteborgs Stad (2017) uppmärksammar själv problematiken kring att leva med multipla minoritetsidentiteter. Kanske vore en god idé att satsa ytterligare resurser på att erbjuda mer stöd i samband med invånares komma ut-processer - och att i denna satsning anta en intersektionell ansats. Flera respondenter problematiserade trygghetsaspekten med var i staden man bor eller befinner sig och här skulle staden behöva ta ett helhetsgrepp kring att förändra attityder samt bryta isolering och social exkludering. Här kan värdegrundsarbete i skolorna spela en stor roll. Därutöver borde sexualundervisningen omformas så att den innefattar utförligare information om HBTQ-personers sexliv och livsvillkor. Arbetet med att förändra normer och hegemoniska strukturer sker inte över natt och i väntan på att Göteborg blir det öppna, toleranta samhälle staden strävar efter att vara, där invånarna garanteras en positiv säkerhet, bör grundläggande behov såsom trygga mötesplatser och säkra boenden tillgängliggöras för de mest utsatta. Särskilt fokus bör läggas på sociala inkluderingsprocesser, vilket bör ha positiva effekter på utövandet av rätten till staden. Genom att prioritera frågor som dessa främjas den sociala hållbarheten, så att Göteborg på sikt förhoppningsvis verkligen blir "en stad för alla".

9.1. Framtida forskning

Denna studie har enbart fokuserat på homosexuella män. Som förslag på vidare forskning rekommenderas att utöka undersökningen genom att studera ett bredare spektrum inom HBTQ-samhället och även inkludera kvinnor och intersexuella samt innefatta människor från olika socioekonomiska delar av befolkningen, liksom från olika stadsdelar. Dessutom bör undersökas hur ett brett värdegrundsarbete ska genomföras samt hur trygga mötesplatser och säkra boenden kan se ut, liksom hur staden kan tillhandahålla sådana.

10. REFERENSER

Abrahamsson, H. (2012). *Städer som Nav för en Globalt Hållbar Samhällsutveckling eller Slagfält för Sociala Konflikter*. Malmö: Kommissionen för ett Socialt Hållbart Malmö.

Avrahami, D. (2007). *Vi Dansar Inte på Bordet. Lesbiska Invandrarkvinnor i Sverige: Stigmatisering & Stolthet*. Stockholm: Pickabook Förlag.

Boréus, K. & Kohl, S. (2018). Innehållsanalys. I K. Boréus & G. Bergström (Red.), *Textens Mening och Makt. Metodbok i Samhällsvetenskaplig Text- och Diskursanalys* (s. 49-89). Lund: Studentlitteratur.

Campbell, J., MacKinnon, A. & Stevens, C. R. (2010). *An Introduction to Global Studies*. Chichester: Wiley-Blackwell.

Carlsson, B. G. (1996). *Religion, Kultur och Manlig Homosexualitet: En Emancipatorisk Studie* (Doktorsavhandling, Skrifter Utgivna vid Institutionen för Religionsvetenskap, Göteborgs Universitet, 18). Göteborg: Göteborgs Universitet.

CODEX (2018). *Informerat Samtycke*. Hämtad 2019-05-10, från <http://www.codex.vr.se/manniska2.shtml>

Crenshaw, K. W. (2012). Demarginalising the Intersection of Race and Sex: A Black Feminist Critique of Anti-Discrimination Doctrine, Feminist Theory, and Anti-Racist Politics. In H. Lutz, M. T. Herrera Vivar & L. Supik (Eds.), *Framing Intersectionality: Debates on a Multi-Faceted Concept in Gender Studies* (p. 25-42). Surrey: Ashgate Publishing.

Elander, I. & Åquist, A. (2001). Den Motsägelsefulla Staden. I I. Elander (Red.), *Den Motsägelsefulla Staden – Vardagsliv och Urbana Regimer* (s. 13-49). Lund: Studentlitteratur.

Esaiasson, P. (2012). *Metodpraktikan – Konsten att Studera Samhälle, Individ och Marknad*. Stockholm: Norstedts Juridik.

Folkhälsomyndigheten (2018). *Vad är Social Hållbarhet För Oss?* Hämtad 2019-05-08, från

<https://www.folkhalsomyndigheten.se/motesplats-social-hallbarhet/social-hallbarhet/>

Gleisner, A. S., Kulick, D., Dahlöf, L. G. & Zander, U. (u.å.). *Homosexualitet*. I Nationalencyklopedin. Hämtad 2019-05-08, från

<https://www-ne-se.ezproxy.ub.gu.se/uppslagsverk/encyklopedi/lang/homosexualitet>

Göteborgs Stad (2014). *Normbrytande Liv i Göteborg. Lägesrapport om HBTQ-Personers Livsvillkor 2014*. Hämtad 2019-05-06, från

<https://goteborg.se/wps/wcm/connect/2261d970-82c8-4704-9b75-71899bf78e13/Normbrytande+liv+i+Goteborg+2014.pdf?MOD=AJPERES>

Göteborgs Stad (2017). *Göteborgs Stads Plan för att Förbättra HBTQ-Personers Livsvillkor År 2017-2021*. Hämtad 2019-05-03, från

<https://goteborg.se/wps/wcm/connect/3bdbd27f-720f-4129-bb76-3ee76ddf1ab3/Göteborgs+Stads+plan+för+att+förbättra+hbtq-personers+livsvillkor.pdf?MOD=AJPERES>

Hamdi, N., Lachheb, M. & Anderson, E. (2018). Muslim Gay Men: Identity Conflict and Politics in a Muslim Majority Nation. *The British Journal of Sociology*, 69(4), 1293-1312.

Harvey, D. (2013). *Rebel Cities: From the Right to the City to the Urban Revolution*. London: Verso.

Herz, M. & Johansson, T. (2011). *Maskuliniteter. Kritik, Tendenser, Trender*. Malmö: Liber.

Holgersson, H. & Thörn, C. (2014). Gentrifiering - Kultur, Politik och Ekonomi. I H. Holgersson & C. Thörn (Red.), *Gentrifiering* (s. 11-34). Lund: Studentlitteratur AB.

Jackson-Best, F. & Edwards, N. (2018). Stigma and Intersectionality: A Systematic Review of Systematic Reviews Across HIV/AIDS, Mental Illness, and Physical Disability. *BMC Public Health*, 12/2018, Vol.18(1).

King, M. T., Merrin, G. J., Espelage, D. L., Grant, N. J. & Bub, K. L. (2018). Suicidality and Intersectionality Among Students Identifying as Nonheterosexual and With a Disability. *Exceptional Children*, 84(2), 141-158.

Larsson, G. & Sander, Å. (2010). From Cellar to Dome and Minaret. In H. Holgersson, C. Thörn, H. Thörn & M. Wahlström (Eds.), *(Re)Searching Gothenburg* (p. 123-128). Hässleholm: Glänta Produktion.

Marten, G. G. (2001). *Human Ecology. Basic Concepts of Sustainable Development*. Earthscan Publications. Hämtad 2019-05-06, från <http://gerrymarten.com/human-ecology/chapter01.html#p1>

McCracken, G. (1988). *The Long Interview*. London: SAGE.

Neergaard, A., Nilsson, A. & Gunnarsson, E. (2006). Introduktion - Arbetsliv i Storstad. I E. Gunnarsson, A. Neergaard & A. Nilsson (Red.), *Kors & Tvärs: Intersektionalitet och Makt i Storstadens Arbetsliv* (s. 8-27). Stockholm: Normal Förlag.

Nilsson, A. (2010). From Rundan to Bögberget. Male Homosexual Life in "The City of Parks". In H. Holgersson, C. Thörn, H. Thörn & M. Wahlström (Eds.), *(Re)Searching Gothenburg* (p. 251-256). Hässleholm: Glänta Produktion.

Pearson, L. J., Newton, P. W. & Roberts, P. (2014). Introduction to the Magic and Practice of Resilient, Sustainable Cities. In L. J. Pearson, P. W. Newton & P. Roberts (Eds.), *Resilient Sustainable Cities: A Future* (p. 3-6). Florence: Taylor and Francis.

Riksförbundet för Homosexuella, Bisexuella, Transpersoner och Queeras Rättigheter (u.å.). *HBT-Historia*. Hämtad 2019-05-08, från <https://web.archive.org/web/20080604201557/http://www.rfsl.se/?p=413>

Sarno, E., Mohr, J., Jackson, S. & Fassinger, R. (2015). When Identities Collide: Conflicts in Allegiances Among LGB People of Color. *Cultural Diversity and Ethnic Minority Psychology*, 21(4), 550-559.

Sprague, J. (2005). *Feminist Methodologies for Critical Researchers. Bridging Differences*. Oxford: AltaMira Press.

Stren, R. & Polese, M. (2000). Understanding the New Sociocultural Dynamics of Cities: Comparative Urban Policy in a Global Context. In: M. Polese & R. Stren (Eds), *The Social Sustainability of Cities: Diversity and the Management of Change* (p. 33-38). Toronto: University of Toronto Press.

Svenska Röda Korset (u.å.). *Ekologisk, Social och Ekonomisk Hållbarhet*. Hämtad 2019-05-08, från <https://www.redcross.se/vart-arbete/h/hallbar-utveckling/ekologisk-social-och-ekonomisk-hallbarhet/>

The United Nations (1987). *Report of the World Commission on Environment and Development: Our Common Future*. Hämtad 2019-05-08, från <http://www.un-documents.net/our-common-future.pdf>

Wasshede, C. (2010). Beard and Skirt. Gender Bending in Public Space. In H. Holgersson, C. Thörn, H. Thörn & M. Wahlström (Eds.), *(Re)Searching Gothenburg* (p. 245-250). Hässleholm: Glänta Produktion.

Wheeler, S. & Beatley, T. (2014). *The Sustainable Urban Development Reader*. London: Routledge.

World Health Organization (2011). *Stop Discrimination Against Homosexual Men and Women*. Hämtad 2019-05-08, från <http://www.euro.who.int/en/health-topics/health-determinants/gender/news/news/2011/05/stop-discrimination-against-homosexual-men-and-women>

BILAGA 1: INTERVJUFRÅGOR

Kan du berätta lite om dig själv och vem du är?

- Ålder
- Familjesituation
- Var kommer du ifrån?
- Kulturell bakgrund
- Religion
- Var bor du? Stadsdel, bostadsrätt/hyresrätt...
- Sysselsättning
- Fritidssysslor
- Övriga intressen
- Socialt nätverk

Vilka värderingar är viktiga för dig i ditt liv? (*Familj, arbete/karriär vs fritid, social status, frihet, etc.*)

- Beskriv en typisk vardag från morgon till kväll. (Gärna rörelsemönster i staden)
- Beskriv en typisk helgdag. (Gärna rörelsemönster i staden)
- Beskriv en drömdag. (Gärna rörelsemönster i staden)

Livsvillkor

- Har du tänkt på dina normbrytande livsvillkor som begränsande eller som en tillgång? På vilket sätt?
- Kan du nämna några situationer där de begränsat dig?
- Kan du nämna några situationer där de tvärtom öppnat dörrar/möjliggjort för dig?
- Har du som homosexuell (och exempelvis muslim) upplevt att Göteborgs Stad arbetat för att dina rättigheter inte ska åsidosättas p.g.a. av dina normbrytande livsvillkor? Hur?
- Känner du att kan vara den du vill vara i det offentliga rummet? I det privata rummet? Jämför!
- Får båda dina minoritetsidentiteter lov att finnas i det offentliga rummet - och får de lika mycket eller olika mycket plats?
- Påverkar din homosexualitet vem du är som (exempelvis muslim), eller tvärtom?

-Upplever du att du måste hålla tillbaka den ena identiteten för att få åtkomst till den andra identitetens rum? (till exempel att vara homosexuell i moskén?)

-På vilket sätt kan Göteborgs Stad göra mer för dig som homosexuell (och exempelvis muslim)?

-Saknar du något i staden? Vad?

Offentliga rum (*Vård, skola, omsorg, kollektivtrafik, museum, biograf, badhus, sporthallar, restauranger, lekplatser, toaletter, hållplatser etc.*)

-Upplever du att dina identiteter förändras över rum och tid? Hur? Är det till exempel någon skillnad hur du rör dig och uppför dig i staden om du reser bort?

-Hur upplever du dina normbrytande livsvillkor i staden? Finns det utrymme för båda dina identiteter och får de lov att ta lika stor plats? Samtidigt?

-Har valet av var du bor i staden med dina normbrytande livsvillkor att göra?

-Hur skulle du beskriva *ditt* Göteborg?

-Vilka delar av staden rör du dig i? Skillnad dem emellan?

-Vilka offentliga rum tillbringar du mest tid i?

-Hur upplever du att dina behov tillgodoses i skola/arbete? (Ex. toaletter, tolkar...)

-Hur representerad känner du dig i samhället?

Övriga tankar/kommentarer